

MARKUS

Tanepoa Pile Uia Ne Markus Igereti

*Zon Baptais Pile Uia Mangata Irangaki
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-9, 15-17; Zon 1:19-28)*

¹ Pile Uia ngae nge Iesus Kristus Nanaranga Natu rangaka. ² Be ‘Propet’ Aisaia-la igere bokana be labu nangaia ipura. ‘Propet’ Aisaia bokai igere:

“Nanaranga bokainatuka Natu irangaki, ‘Ngau masa pile eleluaki negu teke mnepi be arom ngamua. Ngai ka zalakam ngauasari be ngamua be gotagai kana.’ (Mal 3:1)

³ “Malonga teke masaua kaba-lo bokai ikilaulau, ‘Tanepoa zalaka kamamoataungakini. Zala adoadodi kamaemaki be odio ngalale.’” (Ais 40:3)

⁴ Be ono pile ngaedi dakalingo kana nge tamoata teke ara Zon Baptais ipura be masaua kaba-lo isoaki be tamoata be aine ruku ono tamalinga ane irukurukudi be mangata bokai iraradi, “Ilo-ming kamabuiiri be muzigoala neming kamasegeaki, be ruku ono tamalinga ane rukua-ming dapura. Bokai masa Nanaranga muzigoala neming ngarokakile-kaming.”

⁵ Bokai be tamoata be aine moarunga Zudea kaba-lo be anua biabia Ierusalem-lo nge dilako Zon-lo be muzigoala nedi mangata dirangaki, be ruku ono tamalinga ane Zodan zagura-lo irukudi.

⁶ Zon kusi inangananga nge ngado aradi ‘kamel’ pulekedi ane ka emakadi dipura. Soanao nge angapi ngado aradi ‘bulumakau’ kusidi ane emaka ipura nge inanganangai. Kangkang kana nge oazikezike be kutum-patu damakadi. ⁷ Kodeka tamoata be aine mangata bokai iradi, “Murigu masa tamoata teke kaiboang ne ngau kaiboang negu diuasadi nge ngamai kana. Ngau erumaruma-tina! Bokai be tagona-tina uboadu mboadukuria be ae-sukuma ne oarigedi mrube.* ⁸ Ngau dang-ba oti ka ruku ono tamalinga ane uruku-kaming. Ata ngai masa Oli Spirit kulubobi oti be ngaruku-kaming.”

Jesus Rukuia Ipura Be Satang Itoi

(Mat 3:13-17; 4:1-11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Bong ngaradia-lo nge Iesus Nasaret anua, ege Galili kaba-lo be itui be Zodan zagura-lo ipura be Zon itaguraki be ruku ono tamalinga ane irukui. ¹⁰ Bong Iesus rukuia ipura be dang-lo be ipusika-rake nge lang ite itakaka, be Oli Spirit nge bune bokana be ono ibalabala be ite. ¹¹ Kodeka malonga teke lang-lo bokai ibala, “Kaiko ngau Natugu! Ngau ureretakiko-tina, be ilogu iuiatakiko-tina.”

¹² Makara nge oaikiki-tina Oli Spirit itaguraki be Iesus inepi be lulu kaba-lo ilako. ¹³ Be amaridi kulemoadi-oati moarunga makara lulu kaba-lo isoaki. Makara isoaki nge Satang ipura be Iesus itoitoi. Iesus nge ngado kabukabu-ba zaiza disoaki be ‘enzel’ dipura be didumai.

* **1:7:** Luk 3:16

Iesus Malipi Ne Matamata Galili Kaba-lo Imarangaki

(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

¹⁴ Bong Zon ambe uaura-lo dinangai nge Iesus ege-ege Galili kaba-lo ilako be Nanaranga Pile Uia ne mangata irangaki. ¹⁵ Iesus bokai ipile, “Bong kararapung ambe dipura! Bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge ambe isaringa! Ilo-ming kamabuiri be muzigoala neming kamasegeaki,* be Nanaranga Pile Uia ne lama kamaunani.”

Iesus Tagataga Ne Matamatanatuka Ikiladi

(Mat 4:18-22; Luk 5:1-11)

¹⁶ Iesus dang biabia boakuboaku ara Galili zagenao ialalale nge ika dokidoki rua Saimon tari Endru diaru raka kandiaru tekana-lo ika didoki-dokiru be ite-diaru. ¹⁷ Be bokai ira-diaru, “Kamamairu be kamatagaiauru, be masa tamoata dokiadi mitiking-kamingru.”

¹⁸ Makara nge oaikiki-tina raka kandiaru diperekiru be Iesus ditagaiaru.

¹⁹ Iesus kaba mukuna-la ilako nge Zebidi natu ara Zems taritoka Zon diaru kati-o disoakiru be ite-diaru. Diaru nge raka kandiaru dimoatau-taungakiru be disoakiru. ²⁰ Be bong Iesus ite-diaru nge ikila-diaru. Ikila-diaru nge oaikiki-tina tama-diaru Zebidi be tamoata dimalipilipidiato nge diperekidi be Iesus ditagaiaru.

Iesus Mariaba goalaka Itaoni

(Luk 4:31-37)

²¹ Iesus tagataga ne zaiza dialale be Kaperneam anua-lo dipura. Be bong ono manauanga ‘Sabat’

* **1:15:** Puki-sege take-sege.

ipura nge Iesus pera ono serereinga nedia-lo isili be ambe isulesuledi.

²² Tamoata be aine Iesus sulenga dilongo nge dipitilaki-tina be dikabaki. Maka ma ngai tago tamoata Moses Mata ne disulesuletaki bokana isuledi. Sulenga nge dikaiboang-tina be malamakadi otioti.

²³ Makara pera ono serereinga-lo disoaki noko tamoata teke mariaba goalaka ilona-lo isoaki nge bokai ingangaraki, ²⁴ “Iesus Nasaret tamoata! Ba gobasaki-kama kana? Gogamang-kama kana ka kupura ki? Ngau ukauatakiko! Kaiko Nanaranga ne, be Kusim Rata!”

²⁵ Be Iesus itaguraki be mariaba goalaka ngae kaikai-la bokai irai, “Aoam gonoti, be tamoata ngarana-lo be gopusika!”

²⁶ Makara nge mariaba goalaka nge tamoata ngae kaikai-la irurukaki be kaikai-la ingangaraki be tamoata ngaena-lo ka ipusika be iratu.

²⁷ Tamoata be aine makara disoaki kaba bokai dita nge dipitilaki-tina be nedia-la dietegi, “Nge rakana kata? Sule ngaedi nge oauoau pura kaoa ki? Sulenga kalo malamakadi otioti! Maka ma mariaba goalakadi ka itaotaodi be dilongolongori!” ²⁸ Bokai be Iesus rangaka nge oaikiki-tina ege-ege Galili kaba-lo dilako.

*Iesus Tamoata Be Aine Kokoko-tina Iadorakidi
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)*

²⁹ Pera ono serereinga-lo be dipusika nge dilako-soaso Saimon be Endru pera kandiarua-lo. Be Zems be Zon nge dialale-budu. ³⁰ Saimon roa tina nge more kusi-ragogo idoki be bokai zirapu-lo ieno. Bokai be bong Iesus makara

ipura nge dirangakia-soasoa. ³¹ Bokai be Iesus ilako aine ngaena-lo be luma-nao idoki be idokiteteki. Makara nge more ileuani be imarang be kangkang iemakadi.

³² Rairaituka amari ambe itaoio nge moremore be tamoata mariaba goalakadi ilodia-lo disoaki nge Iesus-lo dieluakidi. ³³ Tamoata be aine anua ngarana-lonalona nge moarunga-doi pera aro dikabuni. ³⁴ Makara be more bakarairai-bakarairai tamoata odio be ilodia-lo dieno nge iadoraki. Be mariaba goalakadi ilodia-lo nge itaodi, ata mariaba goalakadi nge tago sesu ilik-itakidi be ba sesu dipile. Maka ma mariaba goalakadi dikaua Iesus nge naita kata.

Iesus Galili Kaba-lo Isule
(Luk 4:42-44)

³⁵ Izama nge oabuna-tina isi tago izama uia be Iesus imarang be pera ono isoaki ipereki be ilako kaba rubedia-ba tamoata tagongana-lo be irabo. ³⁶ Ata Saimon ruanga zaiza dialale be Iesus dilelei. ³⁷ Be bong dite nge bokai dirai, “Moarunga-tina dileleleiko.”

³⁸ Ata Iesus ikatu be bokai ipile, “Kaba takadia-lo talako. Anua saringa dieno-lo talako be msuledi. Nge bokai kana ka upura.”

³⁹ Bokai be ege-ege Galili kaba-lo ilakolako be pera nedi ono serereinga-lo be isulesuledi be mariaba goalakadi itaotaodi.

Iesus Tamoata Teke Iadoraki
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Tamoata teke kikiri dokia ipura be Iesus aro tuku-nao irokazokuria be bokai iakoroi,

“Kusumoala nge bolo oگو gorokaki be mگوaza.”

⁴¹ Iesus tamoata ngae ite nge ilo itagaia-tina bokana luma inanaraki be ono idauraki be bokai ipile, “Ngau usumoala! Gogoaza!” ⁴² Makara nge oaikiki-tina-la kikiri dileuani be iuia.

⁴³ Kodeka Iesus itaguraki be tamoata ngae oaikiki-tina inepi be ialale. Ngalale kana nge pile kakai ane bokai irai, ⁴⁴ “Kana ngae nge moakina-tina teke kurangakani. Ata golako-soasoa be tamoata Nanaranga ditabatabai teke ngalilitiko. Ililitiko-doi nge tabataba ono sangala rokaka Moses irangaki nge Nanaranga goemakani be ono moarunga dakaua kaiko ambe moimoi be kugoaza.”

⁴⁵ Ata tamoata ngae ialale be kana ngae ipurani nge mangata irangarangaki be ialalale, be ono Iesus rangaka ege-ege ilakuaki. Bokai-be Iesus tago iboadu anua tekana-lo mangata ngasili. Eluku-ba kaba rubediaba-lo isukoaki. Ata tagoma. Tamoata be aine ege-ege be dipurapurani.

2

Iesus Tamoata Kaulokuloku Teke Iadoraki (Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Amaridi alu muridi nge Iesus kababe Kaperneam-lo imule, be tamoata be aine nge ruku dilongo ngai ambe anua nena-lo imule.

² Bokai-be tamoata be aine kokoko-tina dipura be pera Iesus ono isoaki nge diauni be iparoro-tina. Be zala aoa-nalo nge kaba tago-tina. Iesus nge ambe Nanaranga pilenga mangata irarangaki. ³ Makara iraradi nge tamoata aludi tamoata kaulokuloku tapou matedi teke dieluaki.

Tamoata oati dibazi be dipura. ⁴ Ata tamoata be aine dikoko-tina be tago iboadu Iesus-lo dalakuaki. Bokaibe pera boadi-kounao dilako be Iesus isoaki kana nge atabalana-tina boazinga biabia teke diemaki. Boazinga diemakia-doi, kodeka tamoata kaulokuloku nge ere-zirapu be ea diurumalako. ⁵ Bong Iesus kaba bokai ita tamoata ngaedi lama diuni ngai iboadu tamoata kaulokuloku ngae ngadoraki nge bokai irai, “Natugu! Muzigoala nem ambe rokakadi dipura.”

⁶ Tamoata Moses Mata ne disulesuletaki nge alu makara disoaki. Bokaibe bong Iesus pilenga ngaedi dilongo nge ilodia-lo pile bokai dilelenaki, ⁷ “Tamoata ngae bakara ka bokai ipile? Nge suri Nanaranga diaruru iriringa-diaruru tekedi be iduai bokana! Maka ma tamoata-ramo tago iboadu muzigoala ngarokaki! Nanaranga-la ka iboadu!”

⁸ Makara nge Iesus oaikiki-tina kilalanga inanga pile bokainaina ka ilodia-lo dilelelenaki. Bokaibe bokai iradi, “Bakara ka pile bokainaina ilo-ming dianiandi? ⁹ Pile nangatadi ka emakadi tago dira be iboadu tamoata kaulokuloku nge mrai, ‘Muzigoala nem ambe rokakadi dipura’ ki ‘Gotui-rake zirapu nem godoki be goalale?’ ¹⁰ Ata nge ono kamakaua Tamoata Natu kateka ngaena kaiboang ne dieno, be iboadu-tina tamoata be aine moarunga muzigoala nedi ngarokakiledi!” Bokaibe tamoata kaulokuloku nge bokai irai, ¹¹ “Ngau ka uraiko! Gotuirake, zirapu nem godokitate be pera kanam-lo golako!”

¹² Makara nge tamoata ngae moarunga mata-

dio ka ituirake be zirapu ne ibazidi be ipusika. Tamoata moarunga kaba bokai dita nge dipitilakina be Iesus dikabaki. Makara nge Nanaranga ara dirakeaki. Be bokai dipile, “Toira be imai nge kana bokainaina tago teke kite!”

Iesus Matiu Ikilai
(*Mat 9:9-13; Luk 5:27-32*)

¹³ Alauri nge Iesus kaba imulelako dang biabia boakuboaku ara Galili zagenao. Makara nge tamoata dum biabia-tina teke itagai, be makara be isuledi. ¹⁴ Isule-doidi be ialale be ilako nge tamoata ‘tagisi’ dokidoki teke ara Libai, Alpeas natu nge bokai pera ono ‘tagisi’ dokinga-lo isoaki be ite. Kodeka Iesus itaguraki be Libai bokai irai, “Gotagaia.”

Iesus bokai ipile nge Libai itui be itagai.

¹⁵ Alauri Iesus ilako be Libai pera kanana-lo imoanakonako nge ‘tagisi’ dokidoki be muzigoala ememaki kokoko dipura be Iesus tagataga ne zaiza disoakiria be dimoanako-budu. Maka ma ‘tagisi’ dokidoki be muzigoala ememaki nge kokokotina Iesus ditagai be makara disoaki. ¹⁶ Tamoata Moses Mata ne disulesuletaki Parasi kaoa kaba bokai dita Iesus muzigoala ememaki be ‘tagisi’ dokidoki zaiza dimoanakonako nge tagataga ne bokai ditegidi, “Bakara ka ‘tagisi’ dokidoki be muzigoala ememaki zaiza dimoanakonako?”

¹⁷ Iesus pilengadi ngaedi ilongo nge bokai iradi, “Tamoata nedi uia tago iboadu karai tatate-lo dalako. Moremore-la ka dilakolako. Ngau tago tamoata adoadodi ka mkiladi kana ka upura.

Tago! Ngau muzigoala ememaki ka mkiladi kana ka upura!”

Kangkang Zirau Mata Tegiaka Ipura
(*Mat 9:14-17; Luk 5:33-39*)

¹⁸ Bong teke nge Zon Baptais tagataga ne be Parasi tagataga nedi kangkang dizirau. Makara nge tamoata alu Iesus-lo dipura be bokai ditegi, “Nge baituka ka Zon tagataga ne be Parasi tagataga nedi kangkang dizirau, ata kaiko nem tago?”

¹⁹ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Bong tamoata kodeka-ka iroti lou ne zaiza moanako-lo disoaki nge lou ne iboadu kangkang tagotago dasoaki ki tago? Tago iboadu! Maka ma tamoata kodeka-ka iroti isi sakedio isoaki! ²⁰ Ata bong tekedi masa dapura be ono tamoata kodeka-ka iroti nge bagaia ngapura be tago lou ne maradi ngasoaki. Bong ngaradia-lo kodeka lou ne masa kangkang dazirau.

Mata Oauoau Be Mata Toirairadi

²¹ “Tamoata tago teke kusi oauoau mapala idoki be ono kusi muamua masarenga ioladi. Bokai imuzi masa kusi oauoau mapala ngatakaka, be kusi muamua kodeka masarenga dalaba-tina kana! ²² Bokainatuka-la, tamoata tago teke ‘uain’ oauoau idoki be ‘uain’-kusi muamuana-lo inangalako. Bokai imuzi masa ‘uain’ oauoau ngadodoraki be ‘uain’-kusi muamua ngasereki be ‘uain’ be ‘uain’-kusi dagoala-doiru. ‘Uain’ oauoau nge ‘uain’-kusi oauoau-lo nangalako ngapura.”

*Bong Ono Manauanga ‘Sabat’ Tegiaka Ipura
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)*

²³ Bong ono manauanga ‘Sabat’ tekenao nge Iesus ‘uit’ uma aluna-lo ialalale. Be tagataga ne dialalale-budu ditaguraki be ‘uit’ kalingodi dikotokoto. ²⁴ Makara nge Parasi alu Iesus bokai dirai, “Kaba goita! Bakara ka tagataga nem bokai dimuzimuzi? Mata neda dibabari-kita tago iboadu bong ono manauanga ‘Sabat’-o bokai tamuzi!”

²⁵ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Bong Debiti tamoata ne zaiza tole dimate be kana teke direretaki be Debiti itaguraki be kana iemaki masa tago sesu kaleze? ²⁶ Debiti bokai imuzi: Nanaranga pera nena-lo isili be ‘bereti’ ambe Nanaranga tabangakadiani dipura nge idoki be ikang. Mata neda ipile tamoata Nanaranga ditabatabaia-la ka diboadu ‘bereti’ bokainaina dakang. Ata Debiti idoki be ikang be alu ruanga iandi be dikang. Kana ngaedi nge tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi ara Abaita bong nena-lo be iemaki.”

²⁷ Kodeka Iesus pile ngaedi bokai imambuaki, “ ‘Sabat’ nge ono tamoata dumaia ngapura kana ka nangaia ipura. Tago ‘Sabat’ kana ka tamoata emaka ipura. Tago-la. ²⁸ Bokai-be Tamoata Natu ka Tanepoa, be bong ono manauanga ‘Sabat’ nge Tamoata Natu ka Tanepoa ne.”

3

*Tamoata Luma Mate
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)*

¹ ‘Sabat’ takaianao nge Iesus kababe pera ono serereinga-lo ilako. Makara nge tamoata teke luma takaia mate nge isoaki. ² Tamoata alu makara disoaki nge Iesus dimatananganangai giriki teke ngaemaki be moatubu ono danangalako kana. Bokai be diteate iboadu bong ono manauanga ‘Sabat’-o tamoata luma mate nge ngadoraki ki tago. ³ Kodeka Iesus tamoata ngae bokai irai, “Moarunga arodia-lo gotuimai.”

⁴ Kodeka Iesus itaguraki be tamoata be aine bokai itegidi, “Mata neda baituka dipile ‘Sabat’-o iboadu rakana taemaki? Muzi uia ki muzi goalakadi tamoata taemakini kana? Tamoata tadoraki be ne iauia ngasoaki ki tateatea-ba be ngamate?” Ata di dimoadubulae-ba.

⁵ Bokai be Iesus igea-ramo be itedi nge nama ira-tina, ata kaba ilo itagadi. Bakara, di dikaua mata iauia ka emaka ngapura kana, ata pile ngaedi ilodia-lo nangadi disege. Bokai be tamoata luma mate nge bokai irai, “Lumam gonanaraki.” Tamoata ngae luma inanaraki nge luma ere-moarunga be iuia-doi. ⁶ Makara nge Parasi dipusika be dialale be Erot ruanga alu zaiza be diraba be baituka be Iesus daumoatei kana.

*Tamoata Be Aine Kokoko-tina Iesus Ditagai
(Luk 6:17-19)*

⁷ Iesus tagataga ne zaiza dilako dang biabia boakuboaku ara Galili-lo nge tamoata be aine dum biabia-tina teke itagadi. ⁸ Tamoata be aine ngaedi nge Zudea kaba-lo, Ierusalem anua-lo, Idumea kaba-lo, Zodan zagura ege takaianao be Taia be Saidon anua-lo ka dipura be Iesus

ditagai. Iesus kana iememaki dilongoraki ka dipura. ⁹ Tamoata be aine nge dikoko-tina. Bokaibe tagataga ne iradi be kati teke diteani be bokai dinaringakani be ieno, bakara tago irere tamoata be aine ono dakabunalako. ¹⁰ Maka ma kokoko-tina nedi ambe iaka-uiadi. Be moremore takadi nge nedia-la be dierokateteki be dalako be Iesus ono dadauraki kana. ¹¹ Be bong mariaba goalakadi tamoata ilodia-lo disoaki Iesus date nge tamoatadi dataguraki be Iesus ae babadia-lo datapuloria be bokai dangangaraki, “Kaiko Nanaranga Natu!” ¹² Ata Iesus mariaba goalakadi kaikai-la iradi moaki sesu dipile ngai naita kata.

Iesus ‘Apostel’ Ne Inangadi
(*Mat 10:1-4; Luk 6:12-16*)

¹³ Iesus buku tekenao ikautaki kodeka tamoata ireretakidi nge ikiladi. Dimai nge ¹⁴ kulemoa-be-rua idokidi be ‘apostel’ ne bokana inangadi. Be bokai iradi, “Ngau kaituka udoki-kaming be talalale-budu kana. Be alauri masa mnepi-kaming be kamalale be pilengagu tamoata be aine takadi mangata kamarangakadi. ¹⁵ Alauri masa kaiboang kamadoki be mariaba goalakadi kamataotaodi.” ¹⁶ Tamoata kulemoa-be-rua ngaedi ka Iesus idokidi be inangadi:

Saimon (Iesus ara inangani Pita), ¹⁷ Zebidi natu Zems taritoka Zon diaru. [Iesus ara iandiaru nge Boaneres. Ara ngae labu nge bokai: “Lamalama Tamoata.”] ¹⁸ Endru, Pilip, Batolomiu, Matiu, Tomas, Alpeas natu Zems, Tadius, Saimon Zilot

kata* ¹⁹ be Iudas Iskariot. Iudas Iskariot ka alauri Iesus idoki be erekei lumadi-o inangai.

Iesus be Bielzebul

(Mat 12:24-33; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Makara be Iesus imule be pera tekena-lo isili. Ata tamoata kababe dikabuni be tagataga ne zaiza tago sesu dimoanako.

²¹ Tamoata alu nge ambe dipilepile Iesus ambe iboang. Bokaibe bong Iesus dara ne bokai dilongo nge dipura be dabagai kana.

²² Tamoata aludi Moses Mata ne disulesuletaki Ierusalem anua-lo ka dimai nge Iesus bokai dirangaki, “Satang-ma Bielzebul ka ilona-lo isoaki! Be nge mariaba goalakadi biabia nedi kaiboang ianiani ka mariaba goalakadi itaotaodi.”

²³ Kodeka Iesus itaguraki be tamoata be aine ikiladi be pile ono tonanga ane be bokai iradi, “Satang masa Satang-la ne baituka ngataoni?”

²⁴ Anua teke nena-la inegei be tamoata ne nediala maradi dieunung masa tagona-tina ngakai.

²⁵ Dara teke nediala dienegei be dieunung masa teke-teke dalako be tago dasukoaki-budu.

²⁶ Bokaibe Satang nena-la ienegei be iedu-ateteteki masa ngaleua be ngamanubu.

²⁷ “Tago teke iboadu ngalako be tamoata kai-boangi teke pera kana ngasereki be kana ne ngadoki be ngairatu. Tago-la! Tamoata kai-boangi nge ngauauri noko nganakoi. [Bokaibe Satang uaura ngapura noko mariaba ne goalakadi

* **3:18:** Tamoata ngaedi nge Iuda kaa ka ungguma Rom zaiza dieunung be darokakidi kana. Bong ngaradia-lo nge ungguma Iuda nge ungguma Rom erumadi disoaki.

taonadi dapura.] ²⁸ Moimoi ka ura-kaming! Muzigoala be pile-goala tamoata Nanaranga diememakini nge Nanaranga iboadu ngarokak-iledi. ²⁹ Ata tamoata naita Oli Spirit ipile-goalai nge Nanaranga tago iboadu muzigoala ne ngae ngarokakale. Tago-tina. Muzigoala ne ngae nge nem-kueno ngaeneno kana.” ³⁰ Iesus pile ngaedi ipile, bakara, tamoata alu bokai dipile, “Mariaba goalakadi Iesus ilona-lo disoaki.”

Iesus Tina Be Taritoka
(*Mat 12:46-50; Luk 8:19-21*)

³¹ Iesus makara isoaki be tina be taritoka dipura. Be eluku ditui be tamoata teke dinepi be ngarai kana. ³² Lili-kokoko-tina Iesus diboalingi be disoaki bokana bokai dirai, “Tinam be taritokam makare eluku dituitui. Ditegitegiakiko.”

³³ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Naita ka tinagu? Naita-guma ka taritoka-gu?”

³⁴ Kodeka igea-ramo be tamoata sakenao di-boalingi be disoaki itedi be bokai ipile, “Kamate! Nge ngau tinagu be taritokagu! ³⁵ Tamoata naita Nanaranga rerenga itagatagadi ka ngau taritokagu, maraugu, be tinagu.”

4

Tamoata Kangkang Patudi Iliki Ono Tonanga Ipura

(*Mat 13:1-9; Luk 8:4-8*)

¹ Iesus kaba dang biabia boakuboaku ara Galili zagenao be isule. Tamoata be aine dalongori kana be dipura nge dikoko-tina. Bokaibe kati tekenao ibulilako be dang-lo ipoatipoati be di

kabu-lo disoaki be isuledi. ² Iesus pile ono tonanga ane be kana kokoko isuledi. Be sulenga tekedia-lo nge bokai ipile, ³ “Kamalongo! Tamoata kangkang tanotano teke ialale be uma kanana-lo kangkang-patu iliki. ⁴ Be bong ilikiliki nge kangkang-patu alu zala mukudi uma ilona-lo diono-lo dibala, be mang dibala be dikang. ⁵ Alu patu-kouo disapasiria. Makara nge kangkang-patu oaikiki-tina didula, ata kateka tago imatoli. ⁶ Bokai be bong amari ikai nge imoamoapoato be dimarango, bakara ziridi tago ditao-uia bokana dimarango. ⁷ Alu moamoaes maradi disapasiria be didula be dilaba. Ata moamoaes dilaba be dikubati be kalingodi tago dipuraki. ⁸ Alu nge kateka iauia-o dibala. Be ngaedi nge didula be dilaba be kalingodi dipuraki. Alu kalingodi kulemoadi-toli dipuraki, alu kalingodi tamoatadi-toli dipuraki, be alu kalingodi tamoatadi-lima dipuraki.” ⁹ Sulenga ono ngamambuaki kana nge Iesus bokai ipile, “Kungi-ming otioti nge kamalongo!”

Pile Ono Tonanga Labudi
(*Mat 13:10-17; Luk 8:9-10*)

¹⁰ Iesus isule-doi be ilako be rubena-ba isoaki nge tamoata alu sulenga dilongo nge tagataga ne kulemoa-be-rua zaiza dipura be dirai be pile ono tonanga irangaki ngae nge labu nganagupasikadi kana. ¹¹ Be Iesus itaguraki be bokai iradi, “Kam ambe bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge labu sikitaka kakauataki. Ata tamoata eluku bong ono Nanaranga ngatanepoa kanana-

lo disoaki masa pile ono tonanga ane be mrraradi.

¹² Di masa bokainatuka basakadi dapura,

‘Kaba masa daita be daitaita, ata kana masa tago teke date. Longo masa dalongolongo, ata masa ilodi tago damoatoba. Dakaua bokana nge ambe ilodi dabuiri be Nananaranga muzigoala nedi ngarokakiledi.’ ”
(Ais 6:9-10)

*Iesus Kangkang-patu Likira Ipura Labu Ipasiki
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ Kodeka Iesus itaguraki be bokai itegidi, “Pile ono tonanga ngae labu tago kakaua ki? Ngae labu tago kakaua masa baituka be pile ono tonanga takadi labudi kamakauataki? ¹⁴ Tamoata kangkang-patu iliki nge Nananaranga pilenga ka iliki. ¹⁵ Tamoata alu nge kangkang-patu zala mukudia-lo likiradi dipura bokana. Nananaranga pilenga dilongo, ata Satang oaikiki-la imai be Nananaranga pilenga ilodia-lo likiradi dipura nge irokakiledi. ¹⁶ Tamoata alu nge kangkang-patu patu-kouo likiradi dipura bokana. Nananaranga pilenga dilongo be oaikiki-tina-la suri-uia-lo be didoki. ¹⁷ Ata tamoata bokainaina nge ziridi tagotago kaa. Bokaibe soakingadi tago disalaga. Bong Nananaranga pilenga ara-nao be giriki daita ki sururu bibia dadoki nge oaikiki-tina-la dasege. ¹⁸ Ata tamoata alu nge kangkang-patu moamoaes maradi dibala bokana. Nananaranga pilenga dilongo, ¹⁹ ata ilo-buku ono bakara be nedi uia kateka-o dasoaki, kateka kana rere-takadi, be ilo-buku takadi nge ilodia-lo dikauri.

Kana ngaedi ka Nanaranga pilenga ilodia-lo di-tapadi. Bokai be kangkang tago dipuraki. ²⁰ Ata tamoata aludi nge kangkang-patu kateka iaui-lo likiradi dipura bokana. Nanaranga pilenga dilongo be direretaki be didoki be ilodia-lo dieno. Be pile ngaedi ka kangkang-patu teke-teke bokana be kalingodi kokoko dipuraki. Teke kulemoadi-toli ipuraki, teke tamoatadi-toli ipuraki be teke kalingo tamoatadi-lima ipuraki.”

Baratui Ono Tonanga Ipura

(Luk 8:16-18)

²¹ Be Iesus kaba bokai iradi, “Bong tamoata teke baratui ne ibulai be pera kanana-lo isiliaki masa tabira-baba eruma nganangai ki bagi ono enonga eruma nganangai? Tago-la! Masa ngadoki be baratui kabadia-lo nganai be kaba malama ngandi. ²² Bakara, kana zumkaka ipura nge tago iboadu ngakoma. Mangata-lo ngapura kana! Kana kubata ipura nge tago iboadu kukubati-la ngaeneno. Kakata ngapura kana! ²³ Kungim otioti nge pile ngaedi golongo!”

²⁴ Iesus kaba pile takadi bokai iradi, “Pile kalongolongo nge ilo-minglo kamanangananga! Daga bakarairai katagadi be ono Nanaranga kakauataki masa Nanaranga daga-la katagadi be ono kakauataki nge ngatagadi be ono kamakauakauatakia-la, be kababe biabia-la be ngang-kaming. ²⁵ Tamoata naita kana ne otioti masa kana kokoko ania ngapura. Tamoata kana ne tagotago masa dokiadia-le dapura. Kana nena-ra tago kokoko, ata masa dokiadia-le dapura.”

Kangkang Iduladula Ono Tonanga Ipura

²⁶ Iesus kaba bokai iradi, “Bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge bokai: Tamoata teke kangkang-patudi uma kanana-lo iliki. ²⁷ Oabubu-lo nge tamoata ngae ieneno. Ariata nge ibanabanangaki be ialalale. Be bong ngaedia-lo nge kangkang-patu didula be dilabalaba. Baituka be dipura be dilaba nge tamoata ngae tago ikaua. ²⁸ Kateka ka nena-la imalipi be kangkang ipuraki be kalingodi dipura. Matamatana-tina dirobu. Kodeka dirauposa be kalingodi dipura. ²⁹ Kangkang damalai masa tamoata ngae asi ne ngadoki be ngatoto. Nge ambe bong ono uaronga ka dipura.”

*Kai Ara ‘Mastet’ Ono Tonanga Ipura
(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)*

³⁰ Iesus kababe bokai iradi, “Bong ono Nanaranga ngatanepoa masa baituka tarangaki? Masa pile ono tonanga nangatadi ane be tarangaki? ³¹ Bokainatuka tarangaki! Kai-patu ara ‘mastet’ bokana. Kai-patu moarunga maradi nge ‘mastet’-patu ka mukumukunatuka. Tamoata teke idoki be kateka-lo itanomi. ³² Alauri ilaba nge kai biabiatuka ipura, be sapara bibia sasalaga inanga be mang dipura be sapara aungakadia-lo gupa diemaki.”

³³ Iesus pile ono tonanga kokoko bokainaina ane be Nanaranga pilenga isuletaki. Ngasuledi nibe ngalako kauangadia-la daga. ³⁴ Pile tago sesu labudi inagupasidi. Pile ono tonanga-la ane be iraradi. Ata bong tagataga ne zaiza rubedia-ba dasoaki masa kana moarunga labudi nganagupasidi.

Iesus Anua-goala Teke Iaka-maliei
(*Mat 8:23-27; Luk 8:22-25*)

³⁵ Amarina-la ngaranao ambe rairaituka nge Iesus tagataga ne bokai iradi, “Kamamai be dang ege takanao talako.” ³⁶ Makara be tamoata dum biabia nge dipereki. Iesus nge enumua be kati-o isoaki nge ka isoaki-la. Bokai-be tagataga ne kati ono isoaki-o dibuli be kati alu zaiza be dialale. ³⁷ Makara direbareba noko oasa kanabiabia ipura be nugunugu dilaba be kati-lo dilakolako be ambe dang ikauri. ³⁸ Iesus nge kati kabinao ikaluka uia be ienosoadi. Kodeka tagataga ne dianguni be bokai dipile, “‘Tisa!’ Ilom ibuku ki tago? Ambe taleua kana!”

³⁹ Kodeka Iesus ituirake be oasa imerei be bokai irai, “Gomoarugada!” Be nugunugu bokai iradi, “Kamamalie.” Kodeka oasa imalie be malino ibala.

⁴⁰ Makara nge Iesus tagataga ne bokai iradi, “Bakara ka taburi-ming dira? Lama unianga-ming isi tago-tina ki bakara?”

⁴¹ Ata di taburidi dira-tina, be nedia-la maradi bokai dipile, “Tamoata nge naita kata? Oasa be nugunugu dilongori be!”

5

Iesus Tamoata Mariaba goalakadi Ilona-lo
Disoaki Iadoraki
(*Mat 8:28-34; Luk 8:26-39*)

¹ Dang biabia Galili ditotoki be ege takanao dilako nge Gerasa kaba-lo dipura. ² Be bong Iesus kati-o be inokuria nge tamoata teke mariaba goalaka ilona-lo isoaki nge ipurakani. Tamoata ngae nge buna ono tamoata matedi kumrakadi

dipurapura kanana-lo ka ipusika. ³ Makara buna ono tamoata kumrakadi dipurapura-lo anua idoki. Bokaibe tago teke iboadu ngauauri. Kaleti oarige kaiboangdi 'seng' ane tago iboadu dadokimatei. ⁴ Bong kokoko ambe luma be ae uauradi dipura. Ata 'seng' kanaba bokana idokitototo, be 'aen' ae ono uauradi dipurapura nge izamposaposa. Tamoata tago teke iboadu ngadokimatei. Ikai-tina. ⁵ Ariata be oabubu-lo nge bokai buna ono tamoata kumrakadi dipurapura-lo be buku kaba-balo inaboakiboaki be ialalale. Be patu zagedi sagodedi idokidoki be nena-la ono ikorokoroti.

⁶ Bong tamoata ngae kasau-la be Iesus ite nge ipanana be Iesus aro tuku-nao irokazokuria. ⁷ Kodeka mariaba goalaka nge tamoata ngae ilona-lo ka kaikai-tina imere be bokai ipile, "Iesus, Nanaranga Atabalabala-tina Natu! Ngau-lo rakana kurere? Nanaranga ara-nao moaki sururu kuiana." ⁸ Mariaba goalaka tamoata ngae ilona-lo nge bokai ipile, bakara Iesus ambe bokai irarai, "Mariaba goalakam, tamoata ngaena-lo gopusika!"

⁹ Kodeka Iesus tamoata ngae itegi, "Aram bakara?" Be mariaba goalaka tamoata ngae ilona-lo bokai ipile, "Aragu Labara. Maka ma keka kokoko-tina!" ¹⁰ Makara nge mariaba goalakadi tamoata ngae ilona-lo ditaguraki be kababe Iesus diakorokoroi moaki itaodi be kaba ngaradi dipereki.

¹¹ Saringa makara nge boro ulunga teke bokai garanakadi-o diramomomo. ¹² Kodeka mariaba goalakadi nge Iesus diakoroi be dipile, "Boro

ngaradia-lo gonepi-kamailako! Be gosumoala be ilodia-lo gasili.” ¹³ Be Iesus isumoaladi. Kodeka mariaba goalakadi nge tamoata ngae ilona-lo ka dipusika be dilako boro ilodia-lo disili. Be boro ulunga biabia kokotangadi ‘2,000’ bokana nge dipanana be garangakadi-o ditaolako be dang biabia-lo dinokulako be dang dising be dimoaloba. ¹⁴ Tamoata boro diakolakola kaba bokai dita nge diratu. Be dilako anua-lo be kaba makara saringa dieno-lo be kana dita nge dirangaki. Kodeka tamoata pile dilongo nge dipura be kana makara dipura nge daita kana. ¹⁵ Be bong tamoata kaba daita kana be dipura nge tamoata mariaba goalakadi labara biabia ilona-lo disoaki nge Iesus diaru disoakiru be dite. Tamoata ngae ambe kusi teke iokori be bokai isoaki. Ngaonga dileuani be ambe ilo ikauani. Tamoata be aine kaba daita kana be dipura kaba bokai dita nge taburidi dira-tina.

¹⁶ Tamoata kaba-ita kaba dita-doi kodeka dimule be moarunga diradi. Be tamoata mariaba goalakadi ilona-lo disoaki kana dipurani, be boro ba diuai nge dirangaki-doi. ¹⁷ Bokaibe Iesus diakoroi be kaba nedi ngapereki be kaba takadia-lo ngalako kana direre.

¹⁸ Bong ambe Iesus kati-o ibulibuli nge tamoata mariaba goalakadi ilona-lo disoaki be Iesus itaodi nge itegi be ngatagai kana. ¹⁹ Ata Iesus tago isumoala bokana bokai irai, “Gomule pera kanam-lo be kana uia Tanepoa ilo ita-gaiko be iemakiniko nge dara nem gorangakidi.” ²⁰ Ata tamoata ngae makara be ialale be Dekapo-

lis* kaba ialaleaki be kana Iesus iemakini nge irangaki. Moarunga pile ngaedi dilongo nge dipitilaki-tina.

Zairus Natu Aineka Be Aine Iesus Kusi Nena Idauraki

(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Makara be Iesus kaba kati-o ibuli be dang bi-
 abia boakuboaku Galili ege takaiana ilako. Dang
 ege takaiana ipura nge tamoata kokoko-tina
 makara dang biabia zagenao dikabuni. ²² Kodeka
 Iuda tamoata nedi biabia teke pera nedi ono
 serereinga-lo imuamua ara Zairus nge ipura. Be
 bong Iesus ite nge ilako be aena-lo tapuloria.
²³ Be Iesus iakoro-matei be bokai irai, “Natugu
 aineka ambe imatemale. Gomai be lumam ono
 gonangaria be ngauia be ne iauia ngasoaki.”

²⁴ Kodeka Iesus itaguraki be tamoata ngae ita-
 gai. Ata tamoata Iesus ditagatagai nge dikoko-
 tina be ono dipopopokaki.

²⁵ Aine teke dara tongira be iuni nge makara
 maradi dialalale-budu. Aine ngae dara bokaina-
 la iuniuni be ambe barasi kulemoa-be-rua
 iuasadi. ²⁶ Bong kokoko-tina tamoata more
 adoadoraki-lo ilakolako be ‘mone’ ne ambe
 imambuaki-doi. Ata ngauia kana nge tago,
 goalakinga nge kodeka digoala-la be dieno.
²⁷ Aine ngae Iesus ruku ilongo bokana tamoata
 dum biabia Iesus ditagatagai nge maradi ilako,
 be Iesus murina-tina itagai be kusi-sili nena
 idauraki. ²⁸ Aine ngae ilona-lo nge bokai ipile,
 “Kusi-ba nena mdauraki masa muia.”

* **5:20:** Nge Anua Kulemoa kaa.

²⁹ Be bong aine ngae Iesus kusi nena idauraki nge oaikiki-tina dara unianga ngaedi nge dileua. Be kilalanga inanga more ne ngae ambe ileua.

³⁰ Bong aine ngae Iesus kusi nena idauraki nge Iesus kilalanga inanga kaiboang ne alu dipusika. Be itaguraki be lili-kokoko maradi ka iburi be itegi, “Naita kata kusi neguo idauraki?” ³¹ Be tagataga ne dikatu be bokai dirai, “Tamoata maka gotedi. Dikoko-tina be omo dipopopokaki. Nge bakara ka kupile naita omo idauraki?”

³² Ata Iesus isi igeagea be tamoata naita kusi nena idauraki nge ngakauataki kana. ³³ Aine maka iuia kaba bokai ita nge taburi ira-tina. Kodeka reresabu zaiza be imai be Iesus ae-nalo itapuloria be kana moarunga dipurani nge mangata irangaki.

³⁴ Be Iesus itaguraki be bokai irai, “Natugu! Lama uniangam ka iemakiko be kuia. Ilo-uia ngaenoniko be goalale. Be iboadu sururu nem ngaedi nge damanubu be gosoaki uia!”

³⁵ Iesus pilenga tagona-la imambuaki be tamoata alu Zairus pera kanana-lo dimai be Zairus bokai dirai, “Natum ambe imate. “Tisa’ moaki kuakangaai.” ³⁶ Ata Iesus tamoata ngaedi pilengadi tago ilo-bukutaki be Zairus bokai irai, “Ilom moaki ibuku. Lama-ba ka gouni.” ³⁷ Makara be Iesus itaguraki be tamoata moarunga imuleakidi. Pita-la be Zems taritoka Zon diaru ibagadiato be dialale-buduto. ³⁸ Bong Zairus pera kanana-lo dipura nge ambe tang be naboaki ienuaki. ³⁹ Iesus pera-lo isili nge itegidi, “Bakara ka katangtang be kanaboakiboaki? Natu ngae tago

imate. Ngena ieno-ba!” ⁴⁰ Ata moarunga pera-lo disoaki be ditangtang nge Iesus dingengeri.

Bokaibe Iesus inepidi be dipusika. Kodeka itaguraki be natu-la mate tina be tama be tagataga ne toli ibagadi be disili natu mate ieno kana. ⁴¹ Makara nge Iesus itaguraki be natu ngae luma-nao idauraki be bokai irai, “Talita kum.” Pile ngaedi labudi nge bokai, “Aine mukumukum. Ngau upile gomarang.” ⁴² Makara nge natu aine ngae oaikiki-tina-la imarang be ialalale. Natu aine ngae barasi ne nge kulemoa-be-rua. Tamoata makara Iesus zaiza disoaki kaba bokai dita nge dipitilaki-tina. ⁴³ Makara nge Iesus ibabaridia-tina tamoata moaki teke kana ngae dirangakani. Kodeka iradi be natu aine ngae nge kangkang teke dani be ngakani kana.

6

Iesus Nasaret-lo Ditaoni (Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Iesus kaba ngaradi ipereki be anua nena-lo ilako. Be tagataga ne ditagai be dialale-budu. ² Be bong ono manauanga ‘Sabat’ ipura nge Iesus ilako pera ono serereinga-lo be isule. Tamoata be aine kokoko dilongori nge dipitilaki-tina be bokai dipile, “Tamoata ngae kana moarunga ngaedi inanga ka idoki? Kua malaidi bakarairai kaa ka ania ipura? Be kilala kaiboangdi iememaki nge baituka be iememaki? ³ Tamoata ngae ka pera kelikeli ki taila? Ngai ki naita ka Maria natu? Be nge ngai ki naita taritoka ka Zems, Iosep, Iudas be Saimon? Nge suri ngai marau bokana makare

disukoaki?” Be makara nge namadi diratakia-tina.

⁴ Kodeka Iesus itaguraki be bokai iradi, “‘Propet’ anua moarunga-lo nge muaka otioti. Anua-tina nena-lo be pera kana be dara nena-lo nge muaka tagotago.”

⁵ Bokai be kilala kaiboangdi iememaki nge tago teke makara iemaki. Moremore-la alu ka luma odio inangaria be iadorakidi. ⁶ Iesus kaba bokai ita lama tago diunani nge ipitilaki-tina.

Iesus Kulemoa-be-rua Inepidi

(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

Kodeka Iesus ialale anua-anua-lo be isulesuledi be ialalale. ⁷ Makara nge tagataga ne kulemoa-be-rua ikiladi be kaiboang iandi be iboadu mariaba goalakadi dataodi. Kodeka rua-rua inepidi be dialale. ⁸ Dalale kana nge bokai iradi, “Alale ngaena-lo nge kana moaki teke kadokidoki be kalale. Sika ono alalenga-la neming ka kamadokidoki. Kangkang, ki raba, ki ‘mone’ moaki teke kadokidoki. ⁹ Ae-sukuma kamananga, ata kusi-sili moaki karuadi. ¹⁰ Bong kalako anua tekana-lo be pera tekana-lo dimolataki-kaming be diadoraki-kaming nge pera-la ngara-nalo kama-soaki nibe anua-ba ngara kamapereki. ¹¹ Anua nangatana-lo kapura be tago didoki-kaming be diadoraki-kaming ki tago dilongori-kaming nge bong kalalale nge ae-ming gapukadi kamatatai. Bokai masa tonanga bokana ono dadoki be alauri masa Nanaranga sururu ngandi!”

¹² Kodeka makara be tagataga ne dialale be tamoota be aine mangata bokai diraradi, “Ilo-ming kamabuiiri be muzigoala neming kamasegeaki.”

¹³ Be mariaba goalakadi kokoko tamoata ilodia-lo disoaki nge ditaodi, be moremore kokoko bureng ane diburengdi be diuia.

Zon Baptais Imate

(Mat 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Iesus rangaka be kana iememaki nge ambe ege-ege kaba moarunga-lo dilako. Bokai be Iuda anuatanepoa kandi ara Erot nge kana ngaedi ilongoraki. Tamoata alu nge Iesus bokai dirangarangaki, “Ngena Zon Baptais ka kababe imoauri. Nge bokai ka kilala kaiboangdi iememaki.”

¹⁵ Alu bokai dirangaki, “Ngena Ilaiza.”

Ata kaba alu bokai dipile, “Ngena ‘propet’ kata. Toira-ma alu dipurapura-kita bokaneana-re!”

¹⁶ Ata bong Erot pile ngaedi ilongo nge bokai ipile, “Zon-ma maka ngau norane be dudu uto-tokani nge ka kababe imoauri!”

¹⁷ Maka ma Erot ka ipile be Zon didokimatei be oarige ane diuauri be uaura pera-lo dinangai. Erodias lili-nao ka Erot itaguraki be Zon uaura-lo inangai. Erodias nge Erot taritoka Pilip roa, ata Erot ibagai be iuati. ¹⁸ Nge bokai ka Zon nge izamaizama Erot bokai irarai, “Kaiko kupakai be taritokam roa kuati.”

¹⁹ Bokai be Erodias nge Zon nama irarataki. Be Erodias itaguraki be Zon ngaumoatei kana, ata Erot imatakuri. Bokai ka tago iboadu ngau-moatei. ²⁰ Erot ikaua Zon nge tamoata iaui be ngai nge Nanaranga tamoata ne kata. Moimoi Zon pilenga nge Erot diaka-boangboangi be pile labudi tago ikauakauataki, ata pilenga longoradi

irerere. Bokai be imatakutakuri be ioioiaki be tago iboadu ba ngauai.

²¹ Kodeka bong teke nge Erodias zalaka dipura be ono Zon ngaumoatei kana. Bong ngae nge Erot bong ne ono tina inekiaki. Bokai be Erot moanako biabia teke iemaki be tamoata ne bibia, tamoata koai-bagi panganadi be Galili tamoata bibia ikiladi. ²² Makara be Erodias natu aineka nge isili be ioagudi. Ioagu-doi nge Erot lou ne zaza oagunga dikulang-tina. Kodeka Erot itaguraki be natu aine ngae bokai itegi, “Rakana kurere? Kana kureretaki be kurangaki nge miangko-ba kana!”

²³ Makara be pile tago tototo ane be moimoi be bokai ipile, “Rakana rerengam-lo kurangaki be miangko kana nge miangko-la be kana. Kaba negu be kana negu moarunga egedi takadi kureretaki be kurangaki nge miangko kana. Tago iboadu msege.”

²⁴ Natu aine ngae pile bokai ilongo nge ilako be tina Erodias itegi, “Rakana ngana kana mpile?”

Be tina bokai ipile, “Zon pangana.”

²⁵ Bokai be natu aine ngae oaikiki-tina imule be Erot bokai irai, “Ngau urere kaituka-tina-la Zon Baptais pangana tabira tekena-lo be goana.”

²⁶ Erot natu aine ngae pilenga bokai ilongo nge ilo inodo-tina. Ata tago iboadu ngasege. Maka ma ambe lou ne matadi-o be pile tago tototo natu aine ngae iemakini.

²⁷ Bokai be oaikiki-tina tamoata dudu tototo teke inepi be Zon dudu ngatotoki be ngabagai kana. Be tamoata ngae ilako uaura pera-lo be Zon dudu itotoki. ²⁸ Kodeka tabira-lo inangalako

be natu aine ngae iani. Be natu aine ngae idoki be ilako tina iani. ²⁹ Alauri Zon tagataga ne pile dilongo nge dipura be Zon tamoata dibagai be dikumraki.

*Iesus ‘5,000’ Tamoata Moane Iakolangdi
(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Zon 6:1-13)*

³⁰ ‘Apostel’ Iesus inepidi dimule nge kana diemaki be pile disuletaki nge Iesus dirangakini.

³¹ Ata tamoata be aine nge kokoko-tina dilakolako be dimulemule. Bokaibe Iesus tagataga ne zaiza tago diboadu damoanako. Kodeka tagataga ne bokai iradi, “Kamatagaia be kaba rubedia-ba tekedia-lo talako be sesu kamamanaua.”

³² Makara be rubedia-ba kati-o dibuli be kaba tekedi rubediaba-lo dilako.

³³ Ata tamoata kokoko-tina Iesus tagataga ne zaiza kati-o dibulibuli be ditedi nge dikilalangdi. Bokaibe ege-ege anua moarunga-lo nge kabu-lo dipanana be dilako be kaba Iesus tagataga ne zaiza ono datoka kanana-lo nge makara dirapurapu.

³⁴ Bong Iesus tagataga ne zaiza ditoka be Iesus tamoata be aine kokoko-tina itedi nge ilo itagadia-tina. Bakara, di nge ‘sipisipi’ tamadi tagotago bokana. Kodeka kana kokoko isuledi.

³⁵ Makara isulesuledi be ambe irairai. Tagataga ne dilako be dirai, “Ambe irairai-tina be kaba ngaedi nge masauaba-tinao ka dieno. ³⁶ Gonepidi be dalale be anua be kaba maka saringa dieno-lo be kangkang kandia-la be dazaza be dakang.”

³⁷ Ata Iesus ikatu be bokai iradi, “Kam kangkang kamandi be dakang.”

Be tagataga ne bokai dipile, “ ‘Mone’ biabia-tina* garokaki masa iboadu kangkang gazaza be tamoata be aine ngaedi akolangadi dapura. Kurere galale be ‘mone’ biabia-tina bokainaina garokaki be ono kangkang gazaza?”

³⁸ Kodeka Iesus itegidi, “ ‘Bereti’ ira makara dieno? Kamalako be kamaita.”

Dilako be dita nge bokai dipile, “ ‘Bereti’ lima be ika rua.”

³⁹ Kodeka Iesus tagataga ne iradi be tamoata be aine diradi be uko-uko be siresire-o disoakiria. ⁴⁰ Bokai be tamoata be aine dienegei be uko-uko be disoaki, aludi tamoatadi-lima be aludi kulemoadi-lima-lo disoaki.

⁴¹ Kodeka Iesus ‘bereti’ lima be ika rua ngaedi idoki be lang-lo itadalako be Nanaranga ipe-rui. Iperuia-doi, kodeka ‘bereti’ ikingpoato be tagataga ne iradi be tamoata be aine dinegedi. Be ika rua nge ikoto be iandi be dinege. ⁴² Be tamoata be aine moarunga dimoanako be didoli. ⁴³ Kodeka tagataga ne raba bibia kulemoa-be-rua didoki be ono ‘bereti’ be ika muleakadi dipura nge diau. ⁴⁴ Tamoata moane dimoanako nge ‘5,000’ moarunga.

Iesus Dang Kusi-nao Ialale
(Mat 14:22-23; Zon 6:16-21)

⁴⁵ Makara nge oaikiki-tina Iesus itaguraki be tagataga ne inepidi be kati-o dabuli be aro damua be dang ege takanao Betsaida dalako kana. Ata ngai isoaki be tamoata be aine inepidi be dialale.

* **6:37:** Nge kalea lima-toli zazanga bokana.

⁴⁶ Inepidi be dialale kodeka buku muku tekenao ilako be Nanaranga iraboi.

⁴⁷ Ambe rairaituka-tina nge kati tagataga ne ono direbareba nge ambe dang lukangana-tinao irebareba. Ata Iesus isi rubenaba kabu-lo isoaki. ⁴⁸ Iesus kaba italako nge oasa arodi ipurapura be tagataga ne nge dipipi-tina be dioreore. Ambe mang uludi-o nge Iesus dang kusina-o ialale be itagadi be ilako be ambe ngabagapalitidi kana.

⁴⁹ Ata bong tagataga ne dite nge ilodi dipile anunu kata be dinaboaki be kaba dirati. ⁵⁰ Maka ma di moarunga nge ditea-doi. Bokai be taburidi nge dira-tina. Ata Iesus oaikiki-la bokai iradi, “Kamakaiboang. Ngena ngau. Moaki taburiming dira.” ⁵¹ Kodeka kati-o ibulilako be oasa imalie. Tagataga ne nge dipitilaki-ba be aoa-di disanganga. ⁵² Maka ma ilodi dikaiboang be tago iboadu lama dauni. Be ‘bereti’ lima be ika rua tamoata kokoko iandi nge labudi tago dikauataki uia.

Iesus Genesaret Kaba-lo Be Moremore Iadorakidi

(Mat 14:34-36)

⁵³ Makara be dialale be Genesaret kaba-lo dipura, be kati makara ditukui. ⁵⁴ Iesus tagataga ne zaiza nge kodeka-la kati-o be dinokunokuria be tamoata be aine makara nge ambe Iesus dikilalangi. ⁵⁵ Kodeka ege-ege kaba ngaradia-lo dipananalako be moremore zirapu nedia-lo be dibazidi be Iesus-lo dieluakidi. ⁵⁶ Be ege-ege anua bibia-lo be sisiki-lo ilakolako nge moremore malala nedia-lo dieleluakidi be diakorokoroi be kusi-ba ne zage odio dadaudauraki kana.

Moarunga kusi ne zage-dio didaudauraki nge diuiauia-doi.

7

Tubu Be Tama Mata Nedi (Mat 15:1-9)

¹ Parasi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki alu Ierusalem-lo ka dipura nge dilako be Iesus diboalingi be disoaki. ² Tamoata ngaedi kaba bokai dita Iesus tagataga ne alu nge tago Iuda mata nedi ditagadi be luma-di diasaki noko dimoanako. Bokai dimuzi nge lumadi isi dibolo be dimoanako. ³ Parasi be Iuda moarunga nge sikeng be mata toirairadi tubudi be tamadi nedi ka ditagatagadi. Luma-di nge mata nedialo dasaki-ua noko damoanako. ⁴ Malala-lo ki kaba tamoata kokoko disoaki kanana-lo dilako be dimule nge tagona-tina damoanako noko. Data-malidi mata nedialo kodeka damoanako. Tubudi mata nedi takadi toirairadi nge kokoko-tina ditagatagadi be. Mata bokainaina: Boadi, tabira, sema-sai be bagi mukudi ono moanakonga nge mata nedi datagadi be dasaki noko odio damoanako.

⁵ Bokai ka Parasi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki nge Iesus ditegi, “Bakara ka tagataga nem tubu-da be tama-da mata nedi tago ditagatagadi? Luma-di isi bolobolo, tago mata neda-lo diasasaki noko dimoanakonako!”

⁶ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Toira Aisaia isoaki be pile mumuakadi oti be irangaki-kaming nge moimoina-tina ka irangaki-kaming! Bolingaming ratadi! Nge kam-tina-ma ka bokainatuka irangaki-kaming be rangaka-ming igere:

‘Tamoata ngaedi nge uasi-diaba ane ka dimuamuaka, ata ilodi nge kasauba-tina ka dieno.

⁷ Rakeaka ra dirakerakeaka, ata dimamalomaloba. Tamoata-ramo sulengadi didokidoki be tamoata takadi disulesuledi be dipilepile-ra nge Nanaranga pilenga.’ (Ais 29:13)

⁸ “Bokaibe kam Nanaranga pilenga karokaki be tamoata muzi nedi kadokimatedi be katagata-gadi.”

⁹ Be Iesus kaba bokai iradi, “Kam zala ono Nanaranga mata ne sibongakadi be neming-la mata ne-ming dokimateadi nge kamang-tina! ¹⁰ Maka ma Moses bokai ipile, “Tinam be tamam gomua-muakidi.”* Be pilenga takadi bokai, “Tamoata naita tama ki tina ingesuaki nge umoatea ngapura.”* ¹¹ Ata kam sulenga-ming bokai, “Tamoata teke iboadu-tina tina be tama bokai ngaradi, “Kana ngaeni ane be mduma-kamingru kana, ata tago iboadu miang-kamingru. Maka ma ambe Nanaranga uiani.”’ ¹² Tamoata bokai ipile nge iboadu tina be tama tago ngadumadi, kam sulenga-ming bokana. ¹³ Bokaibe Nanaranga pilenga karorokaki be mata neming toira be kabatadi be dimai nge kasulesuletaki! Be kana kokoko-tina takadi bokainaina nge bokai kae-memaki be.”

Bolo Mata
(Mat 15:10-20)

¹⁴ Kodeka Iesus tamoata be aine moarunga ikiladi be bokai iradi, “Kam moarunga kama-longora, be ilo-ming damoatoba. ¹⁵ Kana tago

* **7:10:** Eks 20:12; Diut 5:6 * **7:10:** Eks 21:17; Leb 20:9

teke eluku-lo be ilo-lo isili iboadu tamoata ngae-maki be ngabolo. Tago-tina! Kana ilo-lo be dipusikasika ka tamoata diememakidi be dibolobolo. [¹⁶ Kungi-ming otioti nge kamalongo! ”]

¹⁷ Bong Iesus tamoata be aine iperekidi be peralo isili nge tagataga ne ditagai be dirai be pile ono tonanga ngae labu nganagupasikadi kana.

¹⁸ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Kam isi tago kazama uia ki? Tago kakaua kana eluku-lo be tamoata ilona-lo ilako nge tago iboadu ngaemaki be ngabolo? ¹⁹ Maka ma nge tago pangana-nalo ka dilako. Nge boura-nalo ka dilako be kababe dipusika.” [Iesus bokai ipile nge ono irakita kangkang moarunga nge uia-doi, be iboadu takangkang.]

²⁰ Be Iesus kaba pilenga ibatadi be bokai ipile, “Kana tamoata ilodia-lo be dipusikasika ka diememakidi be muzigoala diememaki be ono dibolobolo. ²¹ Tamoata ilona-lo ka muzi goalakadi ngaedi ilo ianiandi be ono muzigoala iememaki: kana-goala ilo ianiandi, pogizaramo muzi iememaki, ianakonako, tamoata takadi iumoatemoatedi, roti igagamang be aine ki moane takadi zaiza dienenobudu, ²² kana kokoko nemiadi irerere, tamoata takadi ibobolesidi, imangazingazi, tamoata takadi aradi igoalagoalangaki, tamoata takadi ibabalakidi, nena-la iraketukatukai, be ngao-ramo. ²³ Kana moarunga ngaedi ka tamoata ilodia-lo be dikaukautaki be diememakidi be muzigoala diememaki be ono dibolobolo.”

*Aine Teke Lama Unianga
(Mat 15:21-28)*

²⁴ Makara be Iesus itui be ialale be kaba tekedi Taia anua saringa dieno-lo ilako, be pera teke-nalo isili. Iesus tago irere tamoata teke ngakaua ngai makara isoaki. Ata tago iboadu ngakoma. ²⁵ Uanana tagona-la disalaga be aine teke ipura be Iesus ae-nalo itapuloria. Aine ngae natu aineka nge mariaba goalaka teke ilona-lo isoaki. Be bong aine ngae Iesus ilongoraki nge oaikiki-tina ipura. ²⁶ Aine nge Grik kata, be Pinisia anua-lo ka nekiaka ipura. Pinisia nge Siria kaba-lo ka ieno. Aine ngae ipura be Iesus iakoroi be mariaba goalaka natu aineka ilona-lo isoaki nge ngataoni kana.

²⁷ Ata Iesus aine ngae bokai irai, “Natu-muku kangkang kandi tandi be damoanako noko. Nge tago iuia natu-muku kangkang kandi tadoki be keu nedi tarokakidi.”

²⁸ Ata aine ngae ikatu be bokai ipile, “Bi-abiadi, nge moimoi, ata keu kaba bagi ono moanakonga erumadi disukoaki be natu-muku kangkang kandi bururingadi dikangkang.”

²⁹ Makara nge Iesus aine ngae bokai irai, “Pilengam-ba ngaedia-lo nge ngau ka uraiko, ‘Kaba kanam golako. Mariaba goalaka ambe natum-lo ipusika be iratu.’ ” ³⁰ Be aine ngae pera kanana-lo ilako nge natu bokai zirapu-o ieno be ite. Mariaba goalaka ambe ipereki be iuia-tina.

Iesus Tamoata Kungiza Be Pile Bebe Iadoraki

³¹ Kodeka Iesus kaba ngaradi Taia anua saringa nge ipereki be ilako Saidon anua itotoki be Galili dang-lo ipura be ilako-soaso Dekapolis kaba-lo.

³² Makara nge tamoata teke kungiza dieluaki be

Iesus diakoroi be luma ono nganangaria kana. Tamoata ngae nge tago ipilepile uia.

³³ Kodeka Iesus ilako be tamoata kungiza nge ibagai be tamoata be aine moarunga dipereki-diaru be rubedia-baru dilakoru. Kodeka Iesus itaguraki be luma kabodi ene tamoata ngae kungina-lo inabadi-alako, be kabo-nalo imoangolako be tamoata ngae meme-nao inangaria.

³⁴ Kodeka etatabala lang-lo itadalako be oasaka kaikai-tina irape be bokai ipile, “Epata!” Nge bokai ipile, “Gotakaka.” ³⁵ Iesus bokai ipile nge tamoata ngae kungi pile dilongo, be meme itarube be kodeka ipilepile uia.

³⁶ Makara nge ibabaridia-tina moakina-tina teke dirai. Ata bong Iesus ibabaridia-la be ieno nge di kodeka dipi be mangata dirangarangakiala.

³⁷ Moarunga kana ngaedi dilongoraki nge dipitilaki-tina be bokai dipile, “Kana moarunga iememaki nge diuiauia-doi. Tamoata kungizadi nge iememakidi be dilongolongo, be tamoata pile bebedi nge iememakidi be dipilepile.”

8

Iesus ‘4,000’ Tamoata Iakoladi (Mat 15:32-39)

¹ Bong ngaradia-lo nge tamoata be aine dum kanabiabia takaia ipura. Be bong kangkang tago nge Iesus tagataga ne ikiladi be bokai iradi,
² “Tamoata be aine ngaedi ilo-gu itagadi. Ambe amaridi toli sakeguo disoaki be kangkang dakang kana nge tago. ³ Aludi kasau-tina-lo ka dipura.

Bokaibe toletole-ba mnepidi be dalale masa zala-lo matadi dasoalili be datamong.”

⁴ Ata tagataga ne ditegi, “Makare masaua kaba-lo masa kangkang inanga tea ngapura be iboadu tamoata be aine kokotangadi bokainaina ono akolangadi dapura?”

⁵ Be Iesus kaba itegidi, “‘Bereti’ ira dienkaming?”

Be di dikatu be dipile, “Lima-rua.”

⁶ Kodeka Iesus itaguraki be tamoata be aine iradi be kateka-o disoakiria. Disoaki-doiria, kodeka ‘bereti’ lima-rua ngaedi idoki be Nanaranga iperui be ikingkoto be tagataga ne iandi be tamoata be aine danegedi kana. Be tagataga ne didoki be dinege. ⁷ Ika mukumukudi alu dienodi be. Bokaibe Iesus idoki be Nanaranga iperui be tagataga ne iradi be dinege. ⁸ Moarungabiabia makara disoaki nge dimoanako be didoli. Dimoanako-doi, kodeka Iesus tagataga ne raba bibia lima-rua didoki be kangkang dimuleaki nge diau. ⁹ Tamoata moane makara dimoanako nge ‘4,000’ moarunga. Alauri Iesus tamoata be aine inepidi be dialale, ¹⁰ nge tagataga ne zaiza kati-o dibuli be Dalmanuta kaba-lo dilako.

*Parasi Kilala kaiboangi Dikeliaki
(Mat 16:1-4)*

¹¹ Parasi alu dipura be ditaguraki be Iesus zaiza diegore. Be ono datoi kana nge bokai dirai, “Keka kilala teke lang anua-lonalona gate ka kirere.” ¹² Makara nge Iesus kaikai-la oasa irape be bokai iradi, “Bakara ka tamoata bong ngaedia-lonalona kilala kaiboangi dikeliaki? Moimoi

ka ura-kaming! Tagona-tina iboadu tamoata kaituka disoaki kilala kaiboangi teke memakadi! Tago-tina!”¹³ Kodeka iperekidi be kati-o ibuli be dang biabia Galili ege takaianao ilako.

*Parasi 'Is' Nedi
(Mat 16:5-12)*

¹⁴ Iesus tagataga ne nge ilodi dikoko be 'bereti' tago teke dibagabagai. Tekena-la dibagabagai nge kati-lanao ieno. ¹⁵ Kodeka Iesus bokai iradi, “Eke! Kaba kamaitaita-tina uia! Parasi be Erot 'is' nedi kamamatakuakia-tina uia!”

¹⁶ Iesus bokai ipile nge tagataga ne ditaguraki be nedia-la bokai diegore, “Masa 'bereti' tago teke tabagabagai ka bokai ipile.”

¹⁷ Ata Iesus ikaua nge rakana ka diegoregore-taki. Bokai-be itegidi, “Bakara ka 'bereti' tago teke kadokidoki kana kapilepile? Kaba tago kaitaita? Tago isi kazama ki? Pangana-ming isi ipatungaki be pilenga-gu dokiadi kasege ki?”

¹⁸ Mata-ming otioti ki tagotago kaa? Bakara ka kaba tago kaitaita? Kungi-ming otioti ki tagotago kaa? Bakara ka tago kalongolongo? Ak, iloming kauakaua ki tago? ¹⁹ Bong ngau 'bereti' lima '5,000' tamoata usaredi nge raba bibia ira kiau?”

Be di dikatu be dipile, “Kulemoa-be-rua.”

²⁰ Be Iesus kaba itegidi, “Be bong bereti lima-rua '4,000' tamoata usaredi nge raba bibia ira kiau?”

Be di dikatu be dipile, “Lima-rua.”

²¹ Kodeka bokai itegidi, “Ata isi tago kazama uia ki?”

Iesus Tamoata Mata Leuadi Betsaida Anua-lo Iadoraki

²² Makara be dialale be Betsaida anua-lo dipura. Makara nge tamoata teke mata leuadi dieluaki be Iesus diakoroi be luma ono nganangaria kana. ²³ Kodeka Iesus itaguraki be tamoata mata leuadi luma-nao idoki be iaromuani be anua diperekiaru be eluku dilakoru. Eluku nge Iesus itaguraki be tamoata ngae mata-nao imongoria be luma ono inangaria. Kodeka itegi, “Kana teke kute ki tago?”

²⁴ Tamoata ngae itadarake be bokai ipile, “E! Tamoata utedi. Ata kai-ba bokana dialalale be utetedi.” ²⁵ Makara nge Iesus kaba be luma tamoata ngae mata-nalo inangalako. Kodeka tamoata ngae mata inanaraki be mata ditakaka be kaba ita uia. ²⁶ Iadorakia-doi, kodeka pera kana-nalo inepalako. Ngalale kana nge bokai irai, “Moaki anua-lo kulako!”

Pita Iesus Mangata Irangaki
(*Mat 16:13-20; Luk 9:18-21*)

²⁷ Alauri nge Iesus tagataga ne zaiza dialale be anua moarunga Sisaria Pilipai kaba-lo nge dialaleaki. Be zala-lo nge bokai itegidi, “Kamaraia! Tamoata be aine ngau naita kana dirangaka?”

²⁸ Be di dikatu be bokai dipile, “Alu dipile kaiko Zon Baptais. Alu dipile kaiko Ilaiza. Kaba alu dipile kaiko nge ‘propet’ kata.”

²⁹ Be Iesus kaba itegidi, “Be kam? Ngau naita kana karangaka?”

Be Pita ikatu be bokai ipile, “Kaiko ka Narananga iburengiko be Kristus.”

³⁰ Makara nge Iesus ibabaridia-tina moaki dipile ngai naita kata.

*Iesus Nena-la Matenga Irangaki
(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)*

³¹ Kodeka Iesus itaguraki be tagataga ne isuledi. Bokai iradi, “Tamoata Natu masa sururu bibiatina ngadoki. Iuda tamoata nedi bibia, tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki masa dasegeaki be umoatea ngapura be amaridi toli muridi masa mate-lo be ngamarang.” ³² Pile ngaedi nge mangata-la ka iraradi. Bokai be Pita itaguraki be Iesus kasau-ba ilakuaki be iebulobuloni. ³³ Ata Iesus ibuiri be tagataga ne itedi be Pita bokai iebuloi, “Satang! Goiratu be murigu-lo golako! Nge tago kana Nanaranga ilona-lo dieno bokana ka ilom-lo dieno. Nge kana tamoata-ramo ilodia-lo dieno ka dienoniko.”

Iesus Tagaia Kana

³⁴ Kodeka Iesus itaguraki be tamoata be aine moarunga be tagataga ne ikiladi be bokai iradi, “Tamoata naita ngau ngatagaia kana nge nena-la ngailo-leuataki, be kai ne kapalapala uauau ngabazi be ngatagaia. ³⁵ Bakara, tamoata naita ne moauriuri soakinga ngauketi kana masa ngaleua. Ata tamoata naita ngau be Pile Uia kanabe imate masa moauriuri soakinga ngauketi. ³⁶ Maka ma bokai kamakaua: Tamoata teke kana moarunga kateka-onaona idoki be inemdi, ata mariabaka eoa tago matemate-lo ilako be makara nemkusoaki isukoaki. Bokai nge kana kateka-onaona ngaedi masa baituka be dadumai? ³⁷ Ki masa rakana oti be tamoata teke iboadu ne mariabaka ngazazai be ono moauriuri-la ngasukoaki?

Tagona-tina iboadu! ³⁸ Bong ngaedia-lo nge tamoata be aine makare kateka-o nge Nanaranga ono dimanainai aine-la roa ono ngamanainai bokana, be muzi goalakadia-tina diememaki. Bokaibe bong ngaedia-lo be tamoata naita ngau be pilengagu imakaki masa alauri Tamoata Natu Tama kaiboang be malama nena-lo be ‘enzel’ kusidi ratadi zaiza ngapura masa tamoata ngae ngamakaki.”

9

¹ Be Iesus kaba bokai iradi, “Moimoi ka ura-kaming. Alu maka dituitui masa mate bubuna tagona-la date be bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge kaiboang ne zaiza be ngapurapura be date.”

Iesus Itabuli Be Takana-ba Ipura (Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Amaridi lima-teke muridi nge Iesus itaguraki be Pita, Zon be Zems ibagadiato be buku salagalaga tekenao dilakoto be makara rubediabato disoakito. Makara disoaki noko Iesus itabuli be takaiana-ba ipura. ³ Kusi ne inangananga nge dioaoa-sepuka. Tamoata kateka ngaenao tago teke iboadu kusi ne ngasaki be bokainatuka daoaoaoa. ⁴ Makara nge Ilaiza be Moses inangai-ba ka dipura-ru, be Iesus diato dipilepileto.

⁵ Kodeka Pita itaguraki be Iesus bokai irai, “‘Tisa,’ uari-tina be maka kisoakito be masa bazarua toli gaketito. Teke nem. Teke Moses ne, be teke Ilaiza ne.”

⁶ Pita nge ramoramoba ka ipile. Maka ma taburi-diato dira-tina. Nge bokai ka tago ikaua masa ba ngapile.

⁷ Makara nge oaru biabia teke ipura be isukumdi be malonga teke oaru ilona-lo bokai ipile, “Nge Natugu-tina. Ngau ureretakia-tina! Kamalongolongori!” ⁸ Pile ngaedi dimanubu be oaikiki-tina ditadaraketo be digeato nge tamoata tago teke diteato. Iesus-la rube sake-diatoo isoaki.

⁹ Bong ambe ditaotaoto nge Iesus bokai iradiato, “Kana kaituka kaita nge moakina-tina teke karangakini nibe ngalako Tamoata Natu mate-lo be ngamarang.” ¹⁰ Bokai be kana ngaedi nge tago sesu dirangakiato, ata nedialanato maradiato nge bokai diegoreto, “Pile ngaedi mate-lo be marang nge labudi bakara?”

¹¹ Kodeka ditagurakito be Iesus bokai ditegi, “Bakara ka tamoata Moses Mata ne disulesuletaki dipile Ilaiza masa ngapura mua noko?”

¹² Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Moimoi tamoata teke Ilaiza bokana ngapura mua be kana moarunga ngamoataungaki kana. Ata bokai kamakaua: Nanaranga ‘Buku’ nena-lo bokai digere, ‘Tamoata Natu masa sururu bibia-tina ngadoki be dasegeaki!’ ¹³ Ata ngau ka urakaming! Tamoata teke Ilaiza bokana ambe ipura-doi. Ata tagona-tina diadoraki. Be kana moarunga rerengadia-lo dabasaki kana be rangakadi Nanaranga ‘Buku’ nena-lo geretadi dipura nge ambe diemaki-doini.”

*Iesus Natu Teke Mariaba Goalaka Itaonani
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)*

¹⁴ Dilako-to be tagataga takadi dipurakadi nge tamoata dum biabia teke makara isoaki. Tamoata Moses Mata ne disulesuletaki alu ambe Iesus tagataga ne makara disoaki zaiza diegoregore. ¹⁵ Be bong tamoata be aine moarunga Iesus dite nge dimakaraia-tina be dipanana be dimolataki.

¹⁶ Kodeka Iesus tagataga ne itegidi, “Rakana kaegoregoretaki?”

¹⁷ Ata tamoata teke moarunga maradi ka bokai ipile, “‘Tisa!’ Natugu mariaba goalaka ilona-lo isoaki ka kaiko-lo ueluaki. Mariaba goalaka ngae ka iemaki be pile ibebe. ¹⁸ Bong mariaba goalaka ngae natugu ngaduamatei nge kateka-o ngarokakaria be natu ngae busobuso aoa-nalo dapusika, be ile ngakaraposaposa be kania moarunga nge dakaiboang-doi. Tagataga nem uradi be mariaba goalaka ngae dataoni kana, ata tago diboadu.”

¹⁹ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Kam tamoata be aine kaituka kasoaki, lama tagona-tina kauni! Masa uanana salagatikadi baituka makala sakeming msukoaki? Ambe ilogu iakatakaming-tina! Aira-tina be masa kamakaua? Natu moane ngara makare ngau-lo kamadokamai!”

²⁰ Kodeka natu moane ngae nge Iesus-lo didokamai. Be bong mariaba goalaka ngae Iesus ite nge natu ngae ilona-lo ka ipataraki-ramo be natu ngae kateka-o irokakaria. Be makara kateka-o ieno be itaputapu, be busobuso aoa-nalo dipusika.

²¹ Kodeka Iesus natu ngae tama itegi, “Ambe bong ira kana ngaedi bokainatuka dipurani?”

Be kamoang ikatu be bokai ipile, “Bong isi natu mukuna-tina be. ²² Bong kokoko-tina mariaba goalaka ngae eoa-lo be dang-lo irokarokakalako be ngaumoatei kana. Ata kaiko kuboadu be kana teke goemaki kana nge ilom ngataga-kama be goduma-kama!”

²³ Be Iesus tamoata ngae bokai irai, “Bakara ka bokai kutegi, ‘Kaiko kuboadu?’ Tamoata naita lama iuni nge Nanaranga iboadu-tina kana moarunga tamoata bokainaina ngaemakini!”

²⁴ Iesus bokai ipile nge natu moane ngae tama oaikiki-la bokai ipile, “Ngau lama uni, ata lama uniangu isi tago dikai! Kaiko godumaia be lama unianga-gu dakai!”

²⁵ Iesus kaba bokai ita lili-kokoko-tina ambe dimai be kaba daita kana. Bokai be mariaba goalaka nge bokai irai, “Kaiko mariaba goalakam aoa onono be kungi onono, ngau uraiko, natu ngaena-lo gopusika! Be kaba moaki ilona-lo kusili.”

²⁶ Kodeka mariaba goalaka nge kaikai-tina imere be natu ngae kaikai-la ireresabungaki be kodeka ilona-lo ipusika be iratu. Be natu ngae makara mate bokana ieno nge tamoata kokoko bokai dipile, “Ambe imate.” ²⁷ Ata Iesus natu ngae luma-nao idoki be idokiteteki be ituirake.

²⁸ Iesus pera-lo isili nge tagataga ne bokai ditegi, “Bakara ka keka tago kiboadu mariaba goalaka ngae gataoni?”

²⁹ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Rabo-la ka iboadu mariaba goalakadi ngataodi. Kana takaia tago iboadu.”

Iesus Matenga Bong Ruaia Irangaki
(*Mat 17:22-23; Luk 9:43-45*)

³⁰ Iesus tagataga ne zaiza anua ngara dipereki be dialale be Galili kaba-lo dilako. Iesus tago irere tamoata teke soakinga ngakauataki, ³¹ bakara ngai tagataga ne isulesuledi. Bong isulesuledi nge bokai iradi, “Tamoata Natu masa tamoata luma-dio nangaia ngapura, be masa dataguraki be daumoatei. Ata amaridi toli muridi be masa kaba ngamarang.” ³² Ata di pile ngaedi labudi tago dikauataki. Dategi kana nge taburidi dira.

Naita Ka Biabiatuka
(*Mat 18:1-5; Luk 9:46-48*)

³³ Kodeka dialalale nibe Kaperneam anua-lo dipusika. Pera-lo disili nge Iesus tagataga ne itegidi, “Zala-lo nge rakana kata kaegoregoretaki?” ³⁴ Ata di dimoadubulaeba. Maka ma bong zala-lo dialalale nge diegoregore naita ka ara biabiatuka.

³⁵ Makara be Iesus isoakiria be tagataga ne kulemoa-be-rua ikiladi sakenao be bokai iradi, “Tamoata naita ngamuatuka kana nge nena-la ngabalaki be ngalaurituka, be tamoata moarunga malipilipi kandi ngapura.”

³⁶ Kodeka itaguraki be natu-muku teke idoki be maradi ituiraki. Be lumana-lo iboabuni be bokai ipile, ³⁷ “Tamoata naita aragu-o be natu-muku bokainaina idoki be iadoraki nge ngau ka idoka be iadoraka. Be tamoata naita ngau idoka be iadoraka nge ngau nepinepi negu ka iadoaraki.”

Tamoata Naita Tago Ierekei-kita Nge Iruangam-kita
(*Luk 9:49-50*)

³⁸ Kodeka Zon itaguraki be Iesus bokai irai, “‘Tisa,’ keka tamoata teke kite aram-o be mari-aba goalakadi itaotaodi. Ata ngai tago kita kata. Bokaibe kibabari.”

³⁹ Be Iesus bokai ipile, “Moaki kababari. Tamoata naita araguo be kilala kaiboangdi iememaki nge tago iboadu oaikiki-la be pile goalakadi oti be ngarangaka. ⁴⁰ Tamoata naita tago ierekei-kita nge iruangam-kita. ⁴¹ Moimoi ka ura-kaming! Tamoata teke ite-kaming be bokai ipile, ‘Ngau Kristus tamoata ne ngaradi mdumadi kana,’ be araguo be dang sema teke iang-kaming nge zazanga ne tagona-tina iboadu daleua.

Kanagoala Tamoata Diememakidi Be Digoalagoala

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² “Tamoata naita itaguraki be natu-muku ngau lama iunana iemaki be muzigoala iemaki, nge iuia-tina patu kanabiabia teke dudu-nalo tukuia ngapura be makasi-lo rokakalako ngapura!

⁴³ “Bokaibe lumam taka ka iemakiko be muzigoala kuemaki nge gototoki be gorokaki. Lumam tekana-la be moauriuri-la soaki-lo kulako nge iuia. Lumam ruoti dieno be eoa tago matemate-lo kulako nge tagona-tina iuia! [⁴⁴ Kaba ngaedia-lo nge moatamoata mukumukudi tago matemate nge bokaina-la tamoata odio disukoaki. Be makara nge eoa bokaina-la dikarakara.]

⁴⁵ “Aem taka ka iemakiko be muzigoala kuemaki nge gototoki be gorokaki. Aem tekana-la be moauriuri-la soaki-lo kulako nge iuia. Aem ruoti-doi dieno be eoa tago matemate-lo rokakam-lako

ipura nge tagona-tina iuia! [⁴⁶ Makara nge moatamoata mukumukudi tago matemate nge bokaina-la tamoata odio disukoaki. Be makara nge eoa bokaina-la dikarakara.]

⁴⁷ “Matam takaia ka iemakiko be muzigoala kuemaki nge gopasiki be gorokaki. Matam tekena-la ieno be bong ono Nanaranga ngatanepoa kanana-lo kusili nge iuia. Matam ruoti dieno be eoa tago matemate-lo rokakam-lako ipura nge tagona-tina iuia! ⁴⁸ Makara nge ‘moatamoata mukumukudi tago matemate nge bokaina-la tamoata odio disukoaki. Be makara nge eoa bokaina-la dikarakara.’* ”

⁴⁹ “Eoa masa tamoata moarunga-lo ngalako be tamoata be aine moarunga ilodia-lo muzigoala damoamoapoato be makasi kana moarunga idoki-kaikaidi be enongadi disalagalaga bokana ilodi dagoaza.

⁵⁰ “Makasi nge kana iauia, ata bong kapisanga daleua masa baituka tabasaki be kababe kapisanga tamuleaki? Makasi iloming-lo ngaeno masa tarito-kaming zaiza ilo-uia-lo be kamasukoaki-budu.”

10

Aine Segeakadi Suletaka (*Mat 19:1-12; Luk 16:18*)

¹ Kodeka Iesus kaba ngaradi ipereki be Zudea kaba-lo ilako be Zodan zagura itotoki be ege takaianao ilako. Makara nge tamoata be aine kokoko-tina dipura. Kodeka itaguraki be isuledi izamaizama imuzimuzi bokana. ² Isulesuledi nge

* **9:48:** Ais 66:24

Parasi alu Iesus datoi kana be dipura be bokai ditegi, “Mata neda disumoala ki tago tamoata teke iboadu roa ngasegeaki?”

³ Ata Iesus tegitegi ane be bokai ikatudi, “Moses mata baituka iang-kaming?”

⁴ Be di bokai dikatu, “Moses isumoala moane teke iboadu ‘pepa’ ono aine segeaka teke ngagereti be aine ngani be nganepi be ngalale.”

⁵ Ata Iesus bokai iradi, “Pangana-ming dipatungaki be raia-ming dira ka Moses mata ngae igereta-kaming. ⁶ Ata matamatana-tina bong lang be kateka be kana moarunga emakadi dipura nge ‘Nanaranga moane be aine iemaki-diaru.’* ⁷ Labu ngaenao ka moane tina be tama ngaperekidi be roa diaru dataga-buduru ⁸ be tamoata teke dapura-ru.’* Bokai be diaru ambe tago tamoata rua. Tago. Diaru ambe tamoata teke. ⁹ Bokai be kana Nanaranga iuau-tekenanadi nge tamoata tago teke iboadu ngaduaramoaki.”

¹⁰ Alauri pera-lo dimulelako nge Iesus tagataga ne pile ngaedi ditegiaki. ¹¹ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Tamoata naita roa isegeaki be aine takaia iuati nge moane ka aine ngae roti igamanale be aine takaia diaru dieno-buduru. ¹² Bokainatukala, aine nangata roa isegeaki be moane takaia iuati nge aine ngae ka roti igamani be moane takaia diaru dieno-buduru.”

*Iesus Natu-muku Imaroudi
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)*

¹³ Makara nge tamoata alu natu-muku dielakidi be Iesus luma odio nganangaria kana. Ata

* **10:6:** Zen 1:27 * **10:8:** Zen 2:24

tagataga ne ditaguraki be diebulodi. ¹⁴ Iesus kaba bokai ita nge tagataga ne ilo iratakidi be bokai iradi, “Natu-muku kamalikitakidi be ngaulo damai. Moaki zalakadi kaono. Maka ma bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge tamoata muzingadi natu-muku bokana nge nedi. ¹⁵ Moimoi ka ura-kaming! Tamoata naita bong ono Nanaranga ngatanepoa kana tago natu-muku bokana be idoki nge tagona-tina iboadu makara ngalako.” ¹⁶ Kodeka natu-muku iboabungdi be luma odio inangaria be imaroudi.

*Tamoata Amuna Teke Kana Ne Kokoko
(Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)*

¹⁷ Iesus ambe ialalale nge tamoata teke ipananamai be aro tuku-nao irokazokuria be itegi, “‘Tisa’ iauia, rakana memaki be masa moauriuri-la nem-kusoaki soaki ipurapura nge mdoki be mnemi?”

¹⁸ Be Iesus ikatu be bokai irai, “Bakara ka iauia kana kukilaia? Tamoata tago teke iauia! Nanaranga-la ka rube iauia! ¹⁹ Kaiko Nanaranga mata ne kukauataki. Mata-ma ne ngaedia-re: ‘Tamoata takaia moaki kumoatei. Roti moaki kugamani be aine takaia kamru kaeno-buduru. Moaki kuianako. Tamoata takaia moaki kuboli-aki. Moaki kuboli-ba be tamoata takaia kana ne kudoki-le. Tamam be tinam gomuamuakidi.’”

²⁰ Be tamoata ngae ikatu be bokai ipile, “‘Tisa,’ ngau isi natu-tina be mata ngaedi utagatagadi.”

²¹ Iesus adoado-tina tamoata ngae idedei nge ireretaki be bokai irai, “Kana-la tekana-lo ka isi kutukura. Goalale be kana nem moarunga ‘mone’ odio godoki, be ‘mone’ ngaedi godoki be

tamoata kana nedi tagotago goandi. Bokai masa Nanaranga kana uia-tina lang anua-lo ngangko be kana nem dakoko-tina. Kana ngaedi goemakidoi, kodeka gomai be gotagaia.”

²² Tamoata ngaе nge kana ne kokoko-tina. Bokaibe bong pile ngaedi ilongo nge ilo ibuku-tina be lili itaongaki be ialale.

²³ Kodeka Iesus igea-ramo be tagataga ne itedi be bokai iradi, “Tamoata kana nedi kokoko masa anua ono Nanaranga ngatanepoa kanana-lo lako daradia-tina.”

²⁴ Tagataga ne pile ngaedi dilongo nge dipitilaki-tina be ilodi lelenakadi dira. Ata Iesus kaba bokai iradi, “Natu-gu negu, bong ono Nanaranga ngatanepoa kanana-lo nge sili daratina kana! ²⁵ ‘Kamel’ lili kusi-kalaura boazinganalo ngasili kana masa sili tagona-tina darai. Ata tamoata kana ne kokoko anua ono Nanaranga ngatanepoa kanana-lo ngasili kana masa sili daraia-tina!”

²⁶ Iesus bokai ipile nge tagataga ne kodeka dipitilaki-tina be nedia-la bokai dietegi, “Bokai nge alauri masa Nanaranga naita ngauketi be ngamuleaki?”

²⁷ Kodeka Iesus adoado-tina idededi be bokai iradi, “Moimoi tamoata tago diboadu kana ngaе daemaki, ata Nanaranga-lo nge kanaba. Maka ma Nanaranga iboadu-tina kana moarunga ngaemaki.”

²⁸ Be Pita itaguraki be Iesus bokai irai, “Gote! Keka kana nema moarunga kipereki be kita-gaiko.”

²⁹ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Moimoi ka ura-kaming! Tamoata naita ngau be Pile Uia ngae kanabe pera kana, ki taritoka, ki marau, ki tina, ki tama, ki natu, ki uma ne ipereki ³⁰ masa zazanga ne kana-tina-bibia * ngadoki kaituka bong ngaedia-lo. (Masa pera kana, taritoka, marau, tina, natu be uma ne kokoko-tina ngadoki. Ata masa sururu bibia-tina ngaita noko kana bokainaina ngadoki.) Be bong alalauri-lo masa moauriuri-la nem-kusoaki ngasukoaki. ³¹ Ata tamoata kokoko-tina dimuamua masa dalauri, be alalauri masa damua.”

*Iesus Bong Tolia Matenga Irangaki
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)*

³² Iesus tagataga ne zaiza nge ambe dialale be Ierusalem dalako kana. Be Iesus nge imuatuka. Tagataga ne muri ditagatagai kaba bokai dita nge dipitilaki-tina be ilodi lelenakadi dira. Tamoata be aine muridi ditagatagadi nge taburidi dira-tina. Kodeka tagataga ne kulemoa-be-rua nge kababe laua-o ilakuakidi be kana dapurani kana nge irangakidi. ³³ Bokai iradi, “Kamalongo! Ambe Ierusalem talakolako. Makara masa Tamoata Natu dadoki be tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki luma-dio danangai. Be di ka matea dasumoalataki be dadoki be Ungguma Takadi luma-dio danangai. ³⁴ Be Ungguma Takadi masa ono dasaoi, damoangori be darautotoki be daumoatei. Ata amaridi toli muridi masa kababe ngamarang.”

* **10:30:** Kaleti dipile ‘100 times’.

Zems Be Zon Rerenga-diaru
(Mat 20:20-28)

³⁵ Kodeka Zebidi natu ruoti Zems be Zon dimairu be Iesus bokai diraiaru, “‘Tisa,’ kana teke goemaka-kamairu kana kirere-ru!”

³⁶ Be Iesus itegi-diaru, “Rakana-tina memakakamingru kana karereru?”

³⁷ Be diaru dikaturu be bokai dipileru, “Gosumoala be bong kaiboang be malama nem-lo kusoaki nge keru takaia oanam-o ngasoaki be takaia ngasim-o ngasoaki.”

³⁸ Makara nge Iesus bokai ipile, “Kamru tago kakauaru rakana ka kasinautakiaru! Kamru kaboaduru sema ngau ono dang msing kanana-lo dang kamasingru? Be kamru kaboaduru sururu bibia ono ngau rukuiagu be tamalagu ngapura kana nge kamadokiru?”

³⁹ Be diaru dikaturu be dipileru, “Keru kiboaduru!”

Makara nge Iesus bokai ira-diaru, “Moimoi sema ngau ono dang msing kanana-lo masa dang kamasingru. Be sururu bibia ono rukuiagu ngapura kana masa kamadokiru. ⁴⁰ Ata naita oanagu-o ki ngasigu-o ngasoaki kana nge ngau tago uboadu msumoalataki. Maka ma Nana-ranga ambe tamoata ne idokidi be inangadi nge kaba ngaradi imoataungakidi be inemngakidi be dieno.”

⁴¹ Tagataga ne kulemoa takadi bokai dilongo nge Zems be Zon namadi diratakidi. ⁴² Kodeka Iesus ikiladia-doi saringa be bokai iradi, “Kam kakaua Ungguma Takadi nge anuatanepoa kandi ka atabaladi disoaki be dipapananuakidi. Be

tamoata aradi bibia nge kaiboang nedi ane be rerengadia-lo gadagada diraradi be ba dibabasakidi be ono gadagada dikauakaua tamoata nedi bibia nge kaiboang nedi otioti. ⁴³ Ata kam moaki di bokana. Tamoata naita biabiadi neming ngapura kana nge kam malipilipi kana-ming ngapura. ⁴⁴ Be tamoata naita ngamuatuka-kaming kana nge tamoata moarunga dududu kandi ngapura. ⁴⁵ Bakara, Tamoata Natu nge bokainaina. Ngai tago damalipini kana ka ipura. Tago! Ngai ngamalipidi kana ka ipura. Be masa di kanabe ngamate be ono kokoko-tina ngazazadi be ngamuleakidi.”

*Jesus Mata-leua Teke Iadoraki
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Makara be dialale be Zeriko anua-lo dipura. Iesus nge ambe tagataga ne be tamoata be aine dum teke zaiza be anua diperepereki nge tamoata teke mata leuadi zala zagna-o isoaki be dipurakani. Makara zala zagna-o isoaki be isinaunau. Tamoata ngae ara Batimeas, be ngai nge Timieas natu. ⁴⁷ Bokai be bong ilongo Nasaret tamoata Iesus ka makara ialalale nge imere be bokai ipile, “Iesus, Debiti Natu! Ilom ngatagaia!”

⁴⁸ Ata tamoata kokoko diebuloni be bokai dirai, “Aoam gonoti!” Ata ngai kodeka ipi-tina be ikilau, “Debiti Natu! Ilom ngatagaia!”

⁴⁹ Kodeka Iesus itui be bokai ipile, “Maka kamakilamai!”

Bokai be mata-leua ngae dikilai be bokai dirai, “Surim dauia. Gotuirake! Ambe ikelikeliakiko!” ⁵⁰ Tamoata ngae bokai ilongo nge kusi-sili ne

inanganangai nge irokaki be oaikiki-la ituirake be Iesus-lo ilako.

⁵¹ Kodeka Iesus itaguraki be tamoata ngae bokai itegi, “Rakana memakamko kana kurere?”

Be tamoata ngae ikatu be ipile, “‘Tisa,’ ngau kaba mitaita kana urere!”

⁵² Kodeka Iesus bokai irai, “Goalale! Lama uniangam ka iemakiko be kuia!” Makara nge oaikiki-tina tamoata ngae mata diuia be kaba itaita, be itaguraki be Iesus itagai zala ngarana-lo.

11

Iesus Anuanepoa Bokana Be Ierusalem-lo Isili

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Zon 12:12-19)

¹ Bong ambe Ierusalem disaringaringai nge anua rua ara-diaru Betpeiz be Betani-lo dipura. Makara be dilako Olib buku-nao. Kodeka Iesus tagataga ne rua inepi-diaru be damuaru kana.

² Dalaleru kana nge bokai ira-diaru, “Anua ene aro-mingru ieno kanana-lo kamalakoru. Kasilisiliru masa ‘dongki’ natu teke makara ditukui nge kamatearu. Tamoata tago teke isi ono ibuli be ialaleaki. Kamarubetakiaru be makare kamadoka-mairu. ³ Teke itegi-kamingru, ‘Bakara ka bokai kamuzimuziru?’ nge kamaraiaru, ‘Tisa’ malipi ne ono dieno. Masa oaikiki-la be ngamuleaki.’ ”

⁴ Kodeka tagataga rua nge dialaleru. Dilakopuraru nge ‘dongki’ natu teke eluku zala bibialo tukuia ipura nge ditearu. ‘Dongki’ ngae nge pera teke babaduadua-nalo ka ditukui be ituitui.

Diruberubetiariu nge ⁵ tamoata alu zala-lo ditu-itui bokai ditegi, “Nge rakana kaememakiariu? Bakara ka ‘dongki’ ngara karuberubetiariu?” ⁶ Be diaru Iesus-la ira-diaru bokana pilengadi dikatu. Bokaibe tamoata ngaedi nge dilikitaki-diaru be ‘dongki’ dibagaiaru be dialaleru.

⁷ ‘Dongki’ ngae Iesus-lo dilakuakiaru, kodeka kusi-sili nediaru dipasiru be ‘dongki’ ono dinangariaru be Iesus ikautaki be odio isoaki. ⁸ Be tamoata be aine kokoko-tina kusi nedi zala-lo diulalakiria. Be alu kai sapara singaba-lo ditoto nge diulalaki. ⁹ Kodeka alu dimua be alu dialauri nge ditaguraki be dimeremere be bokai dipilepile,

“Nanaranga tarakeaki! Tamoata naita Tanepoa ara-nao be ipura masa marou ngadoki! (Sam 118:26)

¹⁰ Tubuda Debiti tanepoanga ambe dapura kana nge Nanaranga iboadu marou ngandi! Nanaranga tarakeaki be atabala-tina tanangai!”

¹¹ Iesus Ierusalem-lo ipura nge ilako-sosoa be Nanaranga pera nena-lo isili be kana moarunga ililiti. Ata ambe irairai-tina bokana tagataga ne kulemoa-be-rua zaiza be Betani anua-lo dilako.

Iesus Kai Teke Ingesuaki
(Mat 21:18-19)

¹² Izama be Betani anua dipereki be dialalale nge Iesus tole imate-tina. ¹³ Makara nge kai teke kalingo kangkang ara ‘pig’ kasau-lo dau italako, be taona itao be kalingo ngaita be ngakang kana. Ata isi tago bong ono nainga nedi. Bokaibe ilako nge kalingo tago. Daunaba ita. ¹⁴ Kodeka Iesus

kai nge bokainatuka irai, “Alauri masa tagonatina teke iboadu kalingom teke ngakang!” Bokai ipile nge tagataga ne dilongo.

Iesus Nanaranga pera Nena-lo Isili

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Zon 2:13-22)

¹⁵ Ierusalem-lo dilakopura nge Iesus ilakososa Nanaranga pera nena-lo. Be tamoata makara pera zage-o ditabulibuli be kana dizazaza nge itaodi. Tamoata ‘mone’ dibubuiiri nge bagi nedi ibagabuiiri. Be tamoata bune dinegenege be tamoata takadi dizazaza nge bagi nedi ono soakinga isuburaki. ¹⁶ Be babari bibia inanga be tamoata tago teke iboadu kana ne ono tabulinga ngabazidi be Nanaranga pera nena-lo ngasiliaki. ¹⁷ Kodeka makara be isuledi. Isulesuledi nge bokai iradi, “Nanaranga ‘Buku’ nena-lo bokai ipile,

‘Pera negu masa ungguma moarunga ono rabonga nedi kana rangaka ngapura.’
(Ais 56:7)

Ata kam ambe anako ono komanga nedi bokana kabasaki!”

¹⁸ Tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki nge zala dilelei be ono Iesus daumoatei kana. Di nge ambe Iesus dimatakuri, bakara tamoata be aine moarunga sulenga dilongolongo nge dikabakabakia-tina. ¹⁹ Ambe irairai nge Iesus tagataga ne zaiza Ierusalem dipereki be dialale.

Kai Marango Ono Sule Doki Ipura

(Mat 21:20-22)

²⁰ Izama be dialale be dilako nge kai ara ‘pig’ nora Iesus ingesuaki nge dite. Marango nge sakurina-lo be dibala be zirina-lo dilako. ²¹ Makara nge Pita ilo ikauani be itaguraki be Iesus bokai irai, “‘Tisa!’ Gote! Kai kungesuaki ambe imarango!”

²² Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Nanaranga lama kamaunani! ²³ Moimoina-tina ka ura-kaming! Iboadu-tina tekem buku ngae bokai gorai, ‘Nem-la godokiko be makasi-lo gorokakikolako.’ Bokai ipile be ilona-lo be ilo tago iruani, be ne pilenga lama iungdi be kana ngapurani kana irere nge masa emakani ngapura! ²⁴ Nge bokai ka ngau bokai ura-kaming: Kana teke kareretaki be Nanaranga karaboi be moimoi be lama kauni kamadoki kana nge kamadokia-la be kana! Rakana kareretaki be rabo-lo be kasinau nge Nanaranga ngang-kaming kana, ata lama kamaunia-ba mua, suri kana kareretaki nge ambe kadokia-doi bokana.

²⁵ “Be bong katui be karaborabo be tamoata kata giriki ne teke kam-lo ieno nge giriki ne ngae kamarokaka-le! Bokai masa Tama-ming lang anua-lo isoaki muzigoala neming ngarokakile-kaming. [²⁶ Bokainatuka-la, tamoata takadi muzigoala nedi tago karokakiledi masa Tama-ming lang anua-lo isoaki muzigoala neming tago ngarokakile-kaming.”]

Iesus Kaiboang Ne Ditegiaki
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Kaba Ierusalem-lo dimule nge Iesus ilako be Nanaranga pera nena-lo ialalale. Bokai ialalale nge tamoata Nanaranga ditabatabai

dimuamuadi, tamoata Moses Mata ne disulesule-taki be Iuda tamoata nedi bibia alu dipurakani.

²⁸ Be bokai ditegi, “Kaiboang nangatadi-o ka bokai kumuzimuzi? Naita kaiboang iangko ka bokai kumuzimuzi?”

²⁹ Be Iesus pilengadi ikatu be bokai iradi, “Ngau tegi teke mtegi-kaming, be kakatu uiana masa mra-kaming kaiboang nangatadi-o ka kana ngaedi uememaki. ³⁰ Kamarai! Ruku ono tamalinga Zon tamoata be aine ono irukudi nge kaiboang nedi inanga ka dipura? Lang anua-lo ka dipura ki tamoata-lo ka dipura?”

³¹ Makara nge nedia-la bokai dietegi, “Masa baituka tapile? Lang anua-lo kana tapile masa bokai ngara-kita, ‘Nge bakara ka lama tago kuanani?’ ³² Tamoata-lo kana tapile...!” (Tamoata be aine dimatakuridi, bakara, di dipile Zon nge moimoina-tina ‘propet’ kata.)

³³ Bokai be bokai dirai, “Tago kikaua.”

Kodeka Iesus itaguraki be bokai iradi, “E, ngau bokai! Tago iboadu mra-kaming kaiboang ono kana ngaedi uememaki nge inanga ka udoki!”

12

Uma Nanaring Odio Tonanga Ipura (*Mat 21:33-46; Luk 20:9-19*)

¹ Kodeka makara be Iesus itaguraki be pile ono tonanga-la ane be iraradi, “Tamoata teke uma tekena-lo ‘uain’ ipuruki be iaringi. Uma ilona-lo nge kaba ono ‘uain’ kalingo pisaka ipurapura nge tekedi iemaki. Be bazarua rakebuli teke ono tamoata narinari dasukoaki kana nge teke

ikeli. Kana ngaedi iemaki-doi, kodeka tamoata alu uma ngaie iandi be damalipilipitaki be danarinaringi kana. Be ngai itui be kasau kaba tekedia-lo ilako. ² Ambe 'uain' patudi dinoka nge uma marau malipilipi kana teke inepi be ialale be 'uain' kalingodi kana alu ngabagani kana. ³ Ata bong uma-marau malipilipi kana ilako nge tamoata uma dimalipilipitaki nge ditaguraki be didokitagaki be dipaliti be kababe kalingona-ba dinepi be imule. ⁴ Kabana-ma ka uma marau malipilipi kana takaia inepi be ilako. Ilako nge uma malipilipitaki ditaguraki nge pangana-nao diuni be maia mata-lo dibasaki. ⁵ Kabana-ma ka malipilipi taka inepi. Ngaeni nge kodeka diumoatei. Kokoko-ramoia inepinepidi be dilakolako. Alu diumoatedi be alu dipalitidia-ramoba.

⁶ "Kodeka alaurituka nge tamoata tekena-la isoaki. Ambe ne natu irereretakia-tina-la ka isoaki bokana inepi. Uma-marau ne ilona-lo nge bokai ipile, 'Natu-gu masa damuaki.' ⁷ Ata bong uma-marau natu ngaie ilakopura be dite nge bokai dipile, 'Nge natuna-tina ka maka! Aria! Taumoatei! Ngai ka alauri tama kana ne moarunga ngadoki be nganemdi kana! Taumoatei masa alauri kana ne moarunga neda tadoki.' ⁸ Kodeka ditaguraki be diumoatei be eluku 'uain' uma muri dirokakalako."

⁹ Kodeka Iesus itaguraki be bokai itegi, "Ilo-ming ba dipile? Uma-marau masa rakana ngaemaki? Ngai masa ngalako be tamoata uma dimalipilipitaki ngaedi nge ngaumoatedi be 'uain' uma ngaie ngadoki be tamoata takadi ngandi be damalipilipitaki be danarinaringi. ¹⁰ Kam ambe

Nanaranga pilenga ngaedi kaleze be kakauataki! Nanaranga bokai ipile, ‘Ariri maka pera kelikeli disegeaki ka pera kaiboang ne. ¹¹ Tanepoa ka kana ngaie iemaki! Tea nge diuia-tina!’ ” *

¹² Iuda tamoata bibia nedi pile ono tonanga ngaedi dilongo nge dikaua nge di ka Iesus odio itonanga. Bokaibe zala dilelei be ono Iesus uauralo danangai kana. Ata tamoata be aine moarunga dimatakuridi. Bokaibe dipereki be dialale.

‘Tagisi’ Tegiaka Ipura
(*Mat 22:15-22; Luk 20:20-26*)

¹³ Alauri nge Parasi alu be Erot tamoata ne alu dinepidi be Iesus ne pilenga datagadiani be datoi kana be dipura. ¹⁴ Kodeka dilako be Iesus bokai ditegi, “ ‘Tisa!’ Keka kikaua kaiko pile kalingodia-la ka kupilepile. Kaiko tago oasa bagaiam kata be masa tamoata-la teke pilenga gotagatagadi. Tamoata bakarairai kaoa nge kaiko tagona-tina kuilo-bukubukutakidi. Ata pile kalingodi ane be Nanaranga mata ne kusulesuletaki. Gora-kama! Mata neda disumoala ki tago, iboadu Rom ‘Sisa’ nedi ‘tagisi’ taniani? ¹⁵ ‘Tagisi’ tazazazai ki moaki tazazazai?”

Ata Iesus ambe pile ono bolinga nedi ngaedi ikauataki. Bokaibe bokai iradi, “Bakara ka kabolebolesa be tegi neming katunga mpakai be kama-uaura kana? ‘Mone siliua’ teke kamaeluaki be mte.” ¹⁶ Kodeka ‘mone siliua’ teke dieluakani be itegidi, “Nge naita anunuka be ara ka maka ‘mone’ o dieno?”

Be di dikatu be dipile, “ ‘Sisa’ .”

* **12:11:** Sam 118:22-23

¹⁷ Be Iesus bokai iradi, “Bokai nge ‘Sisa’ kana ne nge ‘Sisa’ kamaniani, be Nanaranga kana ne nge Nanaranga kamaniani.”

Iesus pilenga ngaedi dilongo nge dipitilaki-tina. (Ilodi dipile ngai tago iboadu tegi nedi ngae nge ngakatungia-ua.)

Mate-lo Be Marang Tegiaka Ipura
(*Mat 22:23-33; Luk 20:27-40*)

¹⁸ Kodeka Sadiusi alu dipura be Iesus dategi kana. Di sulengadia-lo nge dipile matemate tago iboadu damarang. Bokaibe Iesus bokai ditegi, ¹⁹ “‘Tisa!’ Moses bokai igere-kita: Tamoata teke iroti be natu tagona-la teke ipura be imate nge tari ngataguraki be toka nare ngauati be toka imate nge natu ngapurakidiani. ²⁰ Taritokatoka lima-rua disoaki. Labalabatuka aine teke iuati, ata natu tago-la be imate. ²¹ Tari muri tagaia nge aine ngae iuati, ata natu tago teke dipurakiaru be moane imate. Taritokadi tolia nge bokai imuzi be. ²² Diato lima-rua nge aine-doi teke diuatiato. Ata natu tago teke dipurakiato. Alaurituka nge aine imate. ²³ Bong biabia alauri ngapura be tamoata matedi damarang kananao masa aine ngae naita roa? Maka ma taritokatoka ngaedi nge aine-doi ngae diuati.”

²⁴ Kodeka Iesus bokai iradi, “Pile ngaradi kapakadi! Maka ma Nanaranga ‘Buku’ ne labudi ki kaiboang ne tago kakauataki. ²⁵ Alauri matemate moarunga damarang masa ‘enzel’ lang anua-lonalona bokana dasukoaki. Tago masa darotiroti ki roti kana be eluakadi dapurapura.

²⁶ Kam kapile matemate tago iboadu damarang

nge ngau bokai mra-kaming kana: Moses ‘Buku’ nena-lo egedi maka singaba ipurupururui, ata singaba tago ialololo nge kalezetaki be kakau-ataki ki tago? Makara nge Nanaranga Moses bokai irai, ‘Ngau Abaram Nanaranga ne, be Aisak Nanaranga ne, be Zekop Nanaranga ne.’²⁷ Bokai be ngai nge moauriuri-la sukoaki Nanaranga nedi. Tago matemate Nanaranga nedi. Bokai be pilenga-ming ngaedi nge kapakadia-tina.”

Mata Nangata Ka Ara Biabiatuka
(*Mat 22:34-40; Luk 10:25-28*)

²⁸ Tamoata Moses Mata ne disulesuletaki nge teke bokai maradi isoaki be Iesus Sadiusi zaiza dipilepile be ilongo. Kaba bokai ita Iesus Sadiusi tegi nedi ikatungia-ua nge ilako be Iesus bokai itegi, “Nanaranga mata ne moarunga maradi nge nangata ka ara biabiatuka?”

²⁹ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Nanaranga mata ne ngae ka ara biabiatuka, ‘Israel! Kamalongo! Nanaranga neda Tanepoa ka rube Tanepoa!’³⁰ Nanaranga nem Tanepoa nge ilom ere-moarungana-lo, mariabakam ere-moarungana-lo, ilo lelenaka nem ere-moarungana-lo, be kaiboang nem ere-moarungadia-lo be gororeretaki.’^{*} ³¹ Ngae ruaia nge bokai: ‘Tamoata takaia gororeretaki nem-la kurereretakiko bokana.’^{*} Mata takaia tago ieno mata ruoti ngae-diaru iuasadi. Mata-la rua ngaedi ka Nanaranga mata ne moarunga diuasadi.”

^{*} **12:30:** Diut 6:4-5 ^{*} **12:31:** Leb 19:19

³² Kodeka tamoata ngae Iesus bokai irai, “Tisa!’ Kupile-tina uia! Tanepoa-la rube ka Nanaranga. Takaia tago. Ngaia-la rube! ³³ Bokaibe tamoata moarunga nge ilodi ere-moarungadia-lo, ilo lelenaka nedi ere-moarungadia-lo be kai-boang nedi ere-moarungadia-lo be Nanaranga darereretaki. Be tamoata takadi darereretakidi nedia-la direreretaki bokana. Mata-la rua ngae-diaru ka ara-diaru bibiatuka. Ngado moamoapoatopoato be kana takadi tabataba bokana Nanaranga ania ipurapura nge kanaba. Mata rua ngaedi ka tabataba moarunga diuasadi.”

³⁴ Iesus tamoata ngae ilongori pile ikatu uia nge bokai irai, “Bong ono Nanaranga ngatanepoa kanana-lo nge tago kasau-tina ka kusoaki!” Makara be alauri nge tamoata tago teke kababe Iesus itegi.

Kristus Tegiaka Ipura

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Iesus Nanaranga pera nena-lo isoaki be tamoata be aine isulesuledi nge bokai itegidi, “Tamoata Moses Mata ne disulesuletaki dipile Kristus * nge Debiti natu! Nge masa baituka be bokai? ³⁶ Maka ma Debiti nena-la be Oli Spirit kai-boang nena-lo be mangata bokai ipile,

‘Nanaranga Tanepoa itaguraki be Tanepoa negu bokai irai: Makare kaba aradi bibiatuka oanagu-o gosoaki, nibe erekei nem mduaposakidi be ae salangaka nem bokana aem babadi erumadi mnangadi.’ ” * ³⁷ Debiti nena-la be ne natu

* **12:35:** Mesaia * **12:36:** Sam 110:1

kaba Tanepoa kana ikilai. Nge masa baituka be Kristus kababe alauri Debiti labu-nao ngapura?”

Tamoata be aine dum bibia makara isoaki Iesus pilenga dilongo nge direre-tina.

Iesus Tamoata Moses Mata Ne Disulesuletaki Ibalakidi

(Mat 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Iesus tamoata be aine isulesuledi nge bokai ipile, “Tamoata Moses Mata ne disulesuletaki kamamatakuakidia-tina uia! Di masa dangazim uia be lili-be-matao dalalale. Be bong malalalo dialalale nge direrere tamoata be aine takadi di damuamuakidi. ³⁹ Pera ono serereinga-lo nge aro-tina-lo soaki direrere. Moanako bibia-lo nge kaba irakingadia-lo soaki direrere-tina. ⁴⁰ Narenare dibobolesidi be kana nedi pera kandia-lo nge didokidokiledi. Be ono-ba muzingadi goalakingadi dazumzumkaki kana nge rabo nedi diaka-sasalagati. Bokainaina masa suru bibia-tina dadoki!”

Narenare Teke Tabataba Ne
(Luk 21:1-4)

⁴¹ Iesus makara ‘mone’ nangalakonga sakenao isoaki nge tamoata be aine dipurapura be ‘tagisi’ Nanaranga pera nena-lonalona nge dinanganan-galako be itetedi. Tamoata kana nedi kokoko nge ‘mone’ kokoko-la be dinangalako. ⁴² Ata narenare teke kana ne tagotago ipura nge ‘mone’ mukumukudi daradaradi rua inangalako. ‘Mone’ ngae-diaru kaiboang nedi nge disiki-tina, ‘toea’ teke bokana. ⁴³ Kodeka Iesus tagataga ne ikiladi be bokai iradi, “Moimoi ka ura-kaming! Aine ngae ‘mone’ inangalako nge moarunga ‘mone’

nangangadi iuasadi. ⁴⁴ Di moarunga nge ‘mone’ nedi enobangadia-ba ka dinangalako. Egedi takadi nedi dieno. Ata narenare ngae ‘mone’ ne surikakadi ono kangkang zazanga dienoni ka inangalako. Moimoi kana ne tagotago-tina, ata ‘mone’ ne surikakadi ono ngasoaki kana nge ka inangalako.”

13

Iesus Nanaranga Pera Ne Gamana Irangaki (Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Iesus ambe Nanaranga pera ne ipeperekiki nge tagataga ne teke Nanaranga pera ne kailo itunuri be bokai ipile, “‘Tisa!’ Goita! Pera kailo keliadi dileuakia-tina! Patu uarikadia-tina ane ka dikeli.”

² Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Pera bibia moarunga maka kaita? Tago teke masa nena-la bokana ngatuitui. Patu ono keliadi dipura masa tago teke kabana-lo ngaeno. Moarunga masa gamanadi dapura be dagalalai!”

Sururu Bibia-tina Masa Dapura (Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Olib buku nge Nanaranga pera ne ege takai-anao ka ieno. Bokai-be Iesus Nanaranga pera ne iperekiki nge makara Olib buku-nao ilako. Makara isoaki be Pita, Zems, Zon be Endru rubediato dipurato be ditegiato, ⁴ “Gorakama! Masa aira be kana ngaedi dapura? Masa rakana teke ngapura be ono kaula ngapura kana ngaedi ambe emakadi dapura be dakalingo kana?”

⁵ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Kaba kamaitaita uia! Tamoata teke ngabolesi-kaming takana! ⁶ Tamoata kokoko masa aragu-o daboli be dapura be masa bokai dapile, ‘Ngau ka ngai.’ Be masa tamoata kokoko-tina dabolesidi be dabaga-uiadi. ⁷ Koai bibia masa kamalolongori. Be alu masa rukudia-ba kamalolongoraki. Ata moaki ilo-ming dibuku. Kana bokainaina masa dapura mua noko. Ata bong ono manubunga masa noko ngapura. ⁸ Ungguma alu masa dataguraki be ungguma takadi zaiza daeung. Anuatanepoa alu gadagada nedi zaiza masa dataguraki be anuatanepoa takadi gadagada nedi zaiza daundi. Rike masa ege-ege dapurapura. Tole bibia masa dapurapura. Kana ngaedi nge sururu matamatanatuka aine nganekineki be dapurani bokana kaa.

⁹ “Kam neming-la kaba kamaitaita uia! Masa dauauri-kaming be giriki adoadoraki arodi datuiraki-kaming. Be pera ono serereingalo be rautotoki-kaming dapura. Ngau kanabe masa tamoata bibia aradi otiti be anuatanepoa arodi kamatui. Bokai masa kam mata-ita bokana be Pile Uia mangata kamarangakadi. ¹⁰ Ata Pile Uia ngae nge ungguma moarunga-lo rangaka ngapura noko bong on manubunga ngapura. ¹¹ Bong diuauri-kaming be giriki adoadoraki arodi dituiraki-kaming nge moaki ilo-ming dibuku-ba mua masa bakara kamapile. Bong ngaradi-o be pile ania-ming dipura nge ramoramo kamapile-lako. Nge tago kam ka kamapile kana. Pile kamapile kana nge Oli Spirit ka ngang-kaming be kamapile kana.

12 “Tamoata alu masa taritokadia-tina dadoki be erekei luma-dio danangadi be masa daumoatedi. Be kamoang masa natudi bokai dabasakidi. Be natu masa dataguraki be tinadi be tamadi daerekeidi be dadokidi be tamoata takadi luma-dio danangadi be daumoatedi. 13 Tamoata moarunga masa ngau kanabe dasegeaki-kaming! Ata tamoata ikaiboang be isoaki-la nibe ilako manubunga-nao masa uketa ngapura.”

Kana Goalakana-tina
(*Mat 24:15-28; Luk 21:20-24*)

14 “Kana goalakana-tina anua gagamang * masa kaba tago ngatuitui kanana-lo ngatuitui be kamate.” [Tamoata naita pile ngaedi ileze nge labudi ngakaua-tina uia.] “Bong ngaradia-lo masa tamoata Zudea kaba-lo disoaki nge dairatu be buku kaba-lo dalako. 15 Tamoata pera kana aro isoaki nge moaki pera-lo isili be kana ne teke idoki. 16 Tamoata uma-lo isoaki nge moaki imule be kusi-sili ne ibagai. 17 Aine tinetine be aine isi natu diarururungi nge dimakadomatina! 18 Nanaranga kamaraboi be kana ngaedi nge moaki aoara bong-lo dipura. 19 Sururu bong ngaedia-lonalona nge dalaba-tina kana. Toira Nanaranga lang be kateka iemaki be imai kaituka nge sururu bokainaina tago teke ipura. Sururu ngaedi dagoala-tina kana. Be alauri masa sururu bokainaina tago teke kababe ngapura. 20 Ata Tanepoa ambe amaridi salagatikadi ono kana goalakadi ngaedi dapura kana nge iaka-tukuradi. Tago ngaka-tukuradi bokana nge ambe tago teke

* **13:14:** Dan 9:27

moauriuri ngasoaki. Nanaranga ambe tamoata ne inangadi be idokidi be disoaki. Bokaibe di kanabe bong ngaedi iaka-tukuradi.

²¹ “Bong ngaradia-lo be tamoata teke irakaming, ‘Kamate! Kristus * makare isoaki’ ki ngapile ‘Kristus ene isoaki’ nge moakina-tina pilenga kalongo be lama kaunani. ²² Kristus bolingadi ratadi be ‘propet’ bolingadi ratadi masa dapura be Nanaranga tamoata ne inangadi be disoaki nge dabobolesidi. Masa kilala kaiboangdi be kilala Nanaranga-la iboadu ngaemaki nge kokoko-tina daemaki be ono dabolesidi. Iboadu-tina dabolesidi be dabaga-uiadi, ata tago iboadu. ²³ Kaba kamaitaita-tina uia! Kana ngaedi isi tagona-la dipura be ngau urakaming-ba mua.

Tamoata Natu Mulenga
(*Mat 24:29-31; Luk 21:25-28*)

²⁴ “Bong goalakadi ngaedi muridi masa ‘amari ngaoabubu be kalea masa tago ngamalamalama.

²⁵ Goai masa lang-lo be dasapasi be kaiboang moarunga makatabala lang-lo dieno nge damoakusu-ramo.’ (Ais 13:10; 34:4)

²⁶ “Kodeka bong ngaradia-lo masa tamoata be aine moarunga Tamoata Natu ngapurapura be date. Masa oaru-o ngasoaki be ngapura. Be masa kaiboang ne ono tanepoanga, be kaiboang be malama ne zaiza be ngapura. ²⁷ Be masa ‘enzel’ ne nganepidi be kateka ege oati-lo dalako be tamoata ne ambe Nanaranga inangadi be

* **13:21:** Mesaia

disoaki nge dabagadi. Masa kateka ege taka-
 ianao be dabagabagadi nibe dalako ege takaiana
 darokasapangaki.

*Kai Ara 'Pig' Ono Tonanga Doki Ngapura
 (Mat 24:32-35; Luk 21:29-33)*

²⁸ “Kai ara ‘pig’ kamate be ono tonanga ka-
 madoki. Sapara dikarai be kauneunedi uia
 dipura nge ambe kamakaua kana nge amari bong
 ka dapura kana. ²⁹ Bokainatuka-la, alauri kaba
 bokai kaita nge ambe kamakaua kana ngaedi
 ambe disaringa be babaduadua kanaming-lo
 dieno. ³⁰ Moimoi ka ura-kaming! Tamoata
 bong ngaedia-lonalona masa tagona-la damate be
 kana ngaedi dapura. ³¹ Lang be kateka masa
 damanubu, ata pilengagu tagona-tina iboadu
 damanubu.

*Bong Nangata Be Amari Nangata Nge Tago
 Teke Ikaua
 (Mat 24:36-44)*

³² “Tamoata tago teke bong ngaie ki amari
 siriki ngaie ikauataki. ‘Enzel’ lang anua-lo tago
 dikaua. Tamoata Natu tago ikaua. Tamagu-
 la ka ikaua. ³³ Kamanarinari-tina uia be ka-
 masukoaki. Kaba kamaitaita-tina uia! Bong
 ono kana ngaedi dapura kana nge tago kakaua.
³⁴ Kana ngaedi nge tamoata teke pera kana
 ipereki be masaua-lo ilako bokana. Ngalale kana
 nge malipilipi kana inangadi be malipi kana
 daememakini kana. Malipi nge nem-nem be
 iandi be diememaki. Tamoata babaduadua inar-
 inaringi nge irai be nganarinari-tina uia be kaba
 ngaitaita. ³⁵ Bokai be kamanarinari uia be kaba

kamaitaita uia! Tago kakaua bong nangatanao masa pera-marau ngamule. Masa rairaituka, ki oabubu lukanganao, ki mang-o, ki anua ngazamazama ka ngamule. ³⁶ Puranga tago kakauataki be oaikiki-tina ipura nge moaki kaeno be itekaming. ³⁷ Pile ngaedi ura-kaming nge tamoata be aine moarunga ka uradi: ‘Kaba kamaitaita uia!’ ”

14

Iesus Dirabataki

(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Zon 11:45-53)

¹ Amaridi rua muridi nge Iuda moanako nedi bibia rua Pasoba be ‘Bereti’ Bababadi dapura kana. Tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki nge zala dilelelei be komanga-lo be Iesus dauauri be daumoatei kana. ² Tamoata ngaedi bokai dipile, “Moaki moanako bibia ngaedia-lo be tauauri. Nge masa tamoata daebulo be eung teke damarangaki takana!”

Iesus Betani Anua-lo Be Burenga Ipura

(Mat 26:6-13; Zon 12:1-8)

³ Bong ngaradia-lo nge Iesus Betani-lo isoaki, tamoata kikiri dokia ara Saimon pera kanana-lo. Makara isoaki be imoanakanako nge aine teke bureng-dang teke boau oarika nge bulo tekana-lo idoki be ipura. Bureng ngae nge kai ara ‘nad’ oti ka emaka ipura, be zazaia nge atabalatina. Kodeka aine ngae bureng ngae iuasari be Iesus pangana-nao isuburakaria. ⁴ Tamoata alu makara disoaki be kaba bokai dita nge ilodi

dira be nedia-la bokai dipile, “Bakara be bureng uarika nge bizagama-naba ipura? ⁵ Bureng ngae iboadu ono ‘mone’ biabia * tadoki be tamoata kana nedi tagotago tandi.” Be tamoata ngaedi ditaguraki be aine ngae diauaia-tina.

⁶ Ata Iesus bokai ipile, “Aine ngae kamalikitakini! Bakara ka kailo-bukui? Ngai kana kulanglang-tina ka iemakana. ⁷ Tamoata kana nedi tagotago masa izamaizama sakemingo dasukoaki. Be bong nangatanao kamadumadi kana karere nge kamadumadi kana! Ata ngau masa tago sakeming-lanao msukoaki. ⁸ Aine ngae дума ne surika ka ono idumaia. Ngai imuasoadi be bureng oguo isuburakaria be ono ikalukanaka be kumrakagu ngapura kana. ⁹ Moimoi ka urakaming! Ege-ege kateka ngaenaо Pile Uia ngae disulesuletaki masa aine ngae muzinga ngaedi nge dararangaki. Be masa muzinga ngaedi kanabe ilodi daniani.”

Iudas Isumoala Masa Iesus Erekei Luma-dio Nganangai

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Kodeka Iesus tagataga ne kulemoa-be-rua teke ara Iudas Iskariot nge itaguraki be tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadia-lo ilako be Iesus ngadoki be luma-dio nganangai kana. ¹¹ Tamoata ngaedi Iudas pilenga dilongo nge direre-tina be dirai masa alauri ‘mone’ oti dazazai. Makara be Iudas zala ilelelei masa bong nangatanao zala iauia ngapurani be Iesus ngadoki be luma-dio nganangai kana.

* **14:5:** Barasi teke zazanga bokana.

Kana Ono 'Pasoba' Kania Ngapura Kana Adorakadi Dipura

(Mat 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Zon 13:21-30)

¹² Amari muamuatuka ono moanako ara 'Bereti' Bababadi emaka ipurapura nge tagataga ne Iesus bokai ditegi, "Inanga galako be kana gadoraki be ono 'Pasoba' takani kana kurere?" Maka ma bong ngaedia-lo ka 'sipsisipi' ono 'Pasoba' kania ipurapura nge diumoatemoatedi. ¹³ Bokai be tagataga ne rua inepi-diaru be bokainatuka ira-diaru, "Ierusalem kamalakoru. Makara masa tamoata teke dang boadi ibazibazi nge ngate-kamingru. Kamatagaiaru ¹⁴ be pera isililako kanana-lo nge kamalakoru be pera-marau bokai kamaraiaru, 'Tisa' bokai ipile, 'Pera ege ono lou dokinga negu inanga ieno be ono tagataga negu zaiza 'Pasoba' gakani?' ¹⁵ Be ngai masa pera ilo biabia atabalabala teke ngarangaka-kamingru. Kaba ono soakinga be bagi ono moanakonga nge ambe adorakadi dipura be dieno. Kana makara kamamoataungakiru be masa makara tamoanako." ¹⁶ Kodeka tagataga rua nge dialaleru. Dialale-ru nge Iesus-la kana irangaki bokana dita-ru. Be kana ono 'Pasoba' dakani kana nge diadorakiru.

¹⁷ Ambe rairaituka nge Iesus tagataga ne kulemoa-be-rua zaiza be kaba ono damoanako kanana-lo dilako. ¹⁸ Disoakiria bagi ono moanakonga-lo be dimoanakonako nge Iesus tagataga ne bokai iradi, "Moimoi ka ura-kaming! Tekem masa erekei luma-dio gonangaia.

Tamoata ngae makare kimoanakonako-buduru.”

¹⁹ Tagataga ne pile bokai dilongo nge ilodi dibuku be teke-teke ditegitegi, “Masa ngau ki?”

²⁰ Makara nge Iesus bokai iradi, “Kam ma kulemoa-be-rua mara-ming ka teke masa erekei lumadi-o gonangaia. Tamoata-ma maka ‘bereti’ kana idoki be ngau keru tabira-lo kinangalako-buduru-re! ²¹ Moimoina-tina Tamoata Natu masa Nanaranga-la ‘Buku’ ne ipile bokana be ngamate. Ata tamoata maka Tamoata Natu erekei luma-di inangai nge imakadoma-tina! Bai-tina-ma ka tina inekiaki!”

Tanepoa Moanako Ne

(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²² Bong dimoanakonako nge Iesus ‘bereti’ teke idoki be Nanaranga iperui be ikotoi be tagataga ne iandi be bokai iradi, “Kamadoki be kamakani. Ngae nge negu tamoata-gu.” ²³ Dimoanako-doi kodeka ‘uain’ sema tekena-lo idoki be Nanaranga iperui be iandi be dising. ²⁴ Be bokai iradi, “Ngae nge negu daraka-gu. Darakagu ngaedi ane ka Nanaranga taoa ne oauoau tamoata moarunga zaiza iemakadi. Tamoata be aine kokoko-tina kanabe darakagu suburakadi dapura kana. ²⁵ Moimoina-tina ka ura-kaming! Tagona-tina iboadu ‘uain’ damaka kaba msing nibe ngalako bong ono Nanaranga ngatanepoa kanana-lo be masa ‘uain’ oauoau msing.” ²⁶ Kodeka rang teke dimoasi be Olib buku-nao dilako.

Iesus Ipile Pita Masa Ngaolitaki

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Zon 13:36-38)

²⁷ Makara be Iesus bokai iradi, “Kam moarunga masa kamairatu be kamapereka! Nanaranga ‘Buku’ nena-lo bokai digere, ‘Ngau masa ‘sipisipi’ akolakola mpaliti be ‘sipisipi’ dairatu.’ (Zek 13:7)

²⁸ “Ata mate-lo be marang masa aro-ming mua be Galili-lo msoaki.”

²⁹ Iesus bokai ipile nge Pita ikatu be bokai irai, “Moarunga masa dairatu. Ngau tagona-tina iboadu miratuiko!”

³⁰ Kodeka Iesus itaguraki be Pita bokai irai, “Pita! Moimoi ka uraiko! Kaituka oabubu ngaena-lo masa mang tagona-la bong rua ngakatararaua be kaiko masa bong toli gopile tago kukauataka!”

³¹ Ata Pita ikai-tina be bokai ipile, “Iboadu tamate-buduru, ata ngau tagona-tina iboadu mpile tago ukauatakiko!”

Be tagataga ne takadi nge bokaina-doi dipile.

*Iesus Uma Ara Getsemani-lo Be Irabo
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)*

³² Kodeka dialale be kaba aradi Getsemani-lo dipura. Makara nge Iesus tagataga ne bokai iradi, “Bokai kamasoaki be mlako be mrabo.”

³³ Kodeka itaguraki be Pita, Zems be Zon ibagadiato be dialale-buduto. Iesus nge ilo inodotina be ilo ibuku-ramoi. ³⁴ Be bokai ipile, “Ilogu inodo-tina be ambe saringatuka mate bokana kana. Bokai kamasoakito be kaba kamaitaita-to!”

³⁵ Kodeka mukuna-la ilako be kateka-o itapuloria be irabo, iboadu-tina nge bong ngaedi ono sururu ngadoki kana nge moaki sesu ono didauraki. Dalako-ba. ³⁶ Kodeka bokai ipile, “Tama-gu.

Negu Tamagu, kaiko kuboadu kana moarunga goemaki. Sururu ngaedi godokilea. Ata moaki rerengagu kutagadi. Kaiko-la rerengam gotagadi.”

³⁷ Bokai irabo be imule nge tagataga ne itedi ambe diensoa. Be itaguraki be Pita bokai irai, “Saimon, kaiko kueno ki? Tago iboadu amari siriki ne tekena-la bokana gonari be gosoaki ki?”

³⁸ Kodeka bokai ira-diato, “Kaba kamaitaita uia! Kamaraborabo be masa toitoi tago teke ngatoi-kaming. Moimoi ilogu isumoala, ata kusi-gu imangongo-tina.”

³⁹ Iesus bokai ipile be kaba ialale be enumuala irabo bokana irabo. ⁴⁰ Kabana-ma ka imule be tagataga ne itediato nge diensoa-tinato. Mata-diato nge dimoatubu-tina, be tago dikauato masa baituka daraiato. ⁴¹ Alauri Iesus bong tolia imule nge bokai ira-diato, “Kam isi kamanaua be kaeno! Eno iboadu! Kaba kamaita! Tamoata Natu ambe muzigoala ememaki luma-dio dinangai. ⁴² Kamatui be talale. Kamate! Tamoata erekei luma-dio nganangaia kana ambe ipura.”

Iesus Uaura Ipura

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Zon 18:3-12)

⁴³ Iesus isi ipilepile-la be tagataga ne kulemoa-be-rua teke ara Iudas ipura. Tamoata dum biabia teke nge asi ono eunga be meng dibazi be Iudas muri ditagatagai. Tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi, tamoata Moses Mata ne disulesuletaki be Iuda tamoata nedi bibia ka dinepidi be dipura. ⁴⁴ Iudas enumua be tamoata ditagai nge bokai iradi, “Tamoata uaroki nge ngai! Kamauauri be kamabagai!”

⁴⁵ Bokai be bong Iudas ipura nge oaikiki-tina ilako be Iesus bokai irai, “‘Tisa,’” be iaroki.
⁴⁶ Tamoata Iudas ditagai kaba bokai dita nge ditaguraki be Iesus didokimatei be diuauri.

⁴⁷ Makara nge Iesus tagataga ne teke saringa bokai ituitui asi ne idoki be tamoata ngaedi teke kungi izamtotokani. Tamoata kungi izamtotokani nge tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi malipilipi kana kata. ⁴⁸ Kodeka Iesus itaguraki be bokai iradi, “Ngau eung kata marangaki kana ka asi ono eunga be meng kadoki be kapura be kauaura? ⁴⁹ Izamaizama sakemingo usukoaki be Nanaranga pera nena-lo be usulesule-kaming nge tago kadoka be kauaura! Ata nge ono pile Nanaranga ‘Buku’ nena-lo dieno nge emakadi dapura be dakalingo kana ka bokai kamuzi!” ⁵⁰ Makara be tagataga ne diratu be dipereki.

⁵¹ Tamoata amuna teke nge kusi ne tekena-la manipi oaoaoa iokori be Iesus itagai. Makara nge tamoata Iudas ditagai ditaguraki be dadokitagaki kana, ⁵² ata iratu. Iratu-ratu nge kusi ne itarube be nemoalala-ba iratu.

Iesus Iuda Tamoata Nedi Bibia Arodi Itui
(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Zon 18:13-14, 19-24)

⁵³ Kodeka Iesus dibagai be tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi pera kanana-lo dilakuaki. Be tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi moarunga, Iuda tamoata nedi bibia be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki nge dipura be dikabuni. ⁵⁴ Pita nge ne lauaba-nao be itagatagadi. Be ilako tamoata Nanaranga

ditabatabai biabiatuka nedi pera kana ari-dialo isili. Makara nge tamoata pera dinarinaringi zaiza isoaki be eoa iboatoboato.

⁵⁵ Kodeka tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi, be Iuda tamoata nedi bibia ‘Kansolo’ nedi-o disoaki moarunga nge tamoata alu dikiladi be Iesus-o giriki danangalako be daumoatei kana. Ata giriki tago teke diteani. ⁵⁶ Tamoata kokoko-tina boli pile ono dinangalako, ata pile nem-nem be diemaki be tago teke di suridi teke di. ⁵⁷ Kodeka tamoata alu ditui be boli pile teke di Iesus ono dinangalako be bokai dipile, ⁵⁸ “Keka Iesus kilongori bokai ipile-ra Nanaranga pera ne tamoata dikeli nge ngagamani be amaridi toli ilodia-lo be takaia tamoata tago dikeli nge nganaguraki.” ⁵⁹ Ata tamoata ngaedi nge pile nem-nem be diemaki. Pile nedi labudi tago tekedia-doi.

⁶⁰ Kodeka tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi arodi ituirake be Iesus bokai itegi, “Pilengadi gokatu ki tago? Rakana pile kaa ka omo diununglako?” ⁶¹ Ata Iesus imoadubulae-ba be pilengadi tago sesu ikatu. Makara nge tamoata biabia ngae kaba itegi, “Kaiko Kristus, Nanaranga rakeaka ipurapura Natu ki tago?”

⁶² Be Iesus ikatu be bokai ipile, “E! Ngau-ma. Tamoata Natu masa Nanaranga Kaiboangina-tina luma oana-nao † ngasoaki be kamate. Be masa oaru lang anua-lonalona odio ngasoaki be ngapura.”

† **14:62:** Kaba ngaedi nge aradi bibiatuka.

⁶³ Iesus bokai ipile nge tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi itaguraki be kusi-sili ne sasalaga idoki-sare be bokai ipile, “Tamoata kaba moaki teke takilai be pile ono inangalako! ⁶⁴ Kam moarunga ambe kalongo-doi! Nanaranga ono imanai. Ilo-ming ba dipile?” Kodeka moarunga makara disoaki nge pile ono dinangalako be dipile umoatea ngapura.

⁶⁵ Kodeka tamoata alu ditaguraki be dimoangori. Be kusi mapala teke didoki be mata ono disuku be luma-di dikinglulu be diuni be bokai dipile, “Pile mumuakadi alu gopile naita ka iungko!” Kodeka tamoata pera dinarinaringi nge ditaguraki be dibagai be dपालiti.

Pita Iaoli Be Ipile Iesus Tago Ikauataki

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Zon 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Pita nge isi eruma pera ari-dialo isoaki. Makara isoaki nge aine teke tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi imalipilipini nge ipura.

⁶⁷ Be bong aine ngae Pita eoa iboatoboato be ite nge idedeia-uia be bokai irai, “Kaiko be! Nasaret tamoata Iesus kam-ru kalalale-buduru.”

⁶⁸ Ata Pita ikatu be bokai ipile, “Ngau tago ukaua! Ilogu tagona-tina ikaua rakana kata ka kurangarangaki!” Be itui be zala aoa-nalo ilako. Makara nge mang teke ikatararaua.

⁶⁹ Kabana-ma ka aine malipilipi ngae Pita ite be tamoata makara dituitui nge bokai iradi, “Tamoata ngae nge di kata!”

⁷⁰ Ata Pita kaba iaoli. Alauri nge tamoata makara dituitui ditaguraki be Pita bokai dirai, “Moimoina-tina be kaiko di kata! Kaiko Galili tamoata kata!”

⁷¹ Makara nge itaguraki be nena-la ingesuaki be pile tago tototo ane be bokai ipile, “Nanaranga iboadu sururu bibia-tina ngana! Moimoina-tina ka upile tamoata karangarangaki nge tagona-tina ukauataki.”

⁷² Pita bokai ipile nge mang bong ruaia ikatararaua. Makara nge Pita Iesus pilenga ilo iandi. Iesus Pita bokai irai, “Mang tagona-la bong rua ngakatararaua be masa kaiko bong toli gopile tago kukauataka.” Bokaibe Pita tang kana-tina-biabia iemaki.

15

Iesus Pailot Aro Itui

(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Zon 18:28-38)

¹ Izama nge oabuna-tina be tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi, tamoata Moses Mata ne disulesuletaki, Iuda tamoata nedi bibia, be Iuda tamoata nedi bibia ‘Kansolo’ nedia-lo disoaki nge dipura be pile dipali be Iesus diuauri be dieluaki Pailot-lo.

² Kodeka Pailot itaguraki be Iesus bokai itegi, “Kaiko Iuda anuanepoa nedi?”

Be Iesus pilenga ikatu be bokai ipile, “Kaiko-la kupile bokana.”

³ Tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi nge pile moagili-moagili Iesus ono dinangalako.

⁴ Kabana-ma ka Pailot bong ruaia itegi, “Bakara? Pile nem ono goiakiko kana tago ki? Gote! Pile kokoko-tina omo diuaulako!”

⁵ Ata Iesus pile tago tekena-tina ikatungi. Iesus pile tago sesu ikatu nge Pailot ipitilaki-tina be tago sesu ipile.

Dipile Be Iesus Ngamate Kana

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Zon 18:38-19:16)

⁶ Bong ‘Pasoba’ moanako rakeaka ipurapura barasi teke-teke ilodia-lo nge muzi nedi teke bokai ieno: Tamoata be aine dapura kodeka tamoata uaura-lo disoaki nge rerengadia-lo teke darangaki be Pailot ngarubetaki. ⁷ Bong ngaedia-lo nge tamoata teke uaura-lo isoaki, ara Barabas. Tamoata ngae nge Iuda tamoata alu zaiza be eung biabia teke ungguma Rom diemakadi be tamoata alu diundi be dimate. ⁸ Kodeka tamoata be aine dipura be barasi moarunga-lo dimuzimuzi bokana Pailot dirai be tamoata uaura-lo disoaki nge teke ngarubetaki kana.

⁹ Makara be Pailot ikatu be bokai iradi, “Kam karere Iuda anuatanepoa kandi mrubetaki be miang-kaming ki?” ¹⁰ Pailot ikaua tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi ka Iesus dinama-rataki be ngaia-lo dieluaki. ¹¹ Ata tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi ditaguraki be tamoata be aine ilodi diung be dapile Barabas ngarubetaki be ngandi.

¹² Bokai be Pailot kaba itegidi, “Be tamoata ngae kam Iuda anuatanepoa kana-ming kana kapile nge ba mbasaki?”

¹³ Be tamoata be aine dimere be bokai dipile, “Kai kapalapala uauau-o rokatagaka ngapura!”

¹⁴ Be Pailot kaba itegidi, “Bakara ka? Giriki nangata iemaki?”

Ata di kodeka dipi-tina be dimere be bokai dipile, “Kai kapalapala uauau-o rokatagaka ngapura!”

¹⁵ Be ono ilodi ngaka-uiadi kana nge Pailot itaguraki be Barabas irubetaki be iandi. Kodeka ipile be Iesus dirautotoki be kai kapalapala uauau-o darokatagaki kana.

Koai Tamoata Iesus Ono Dimanai
(*Mat 27:27-31; Zon 19:2-3*)

¹⁶ Alauri nge Rom koai-bagi tamoata Iesus didoki be dilakuaki Pailot pera kana malala-nalo disoakingaki, kodeka koai-bagi tamoata takadi dikiladi be dipura. ¹⁷ Makara be kusi-sili biabia daradara teke disiliakani be oarige rargaragadi diraulemoang be pangana-nao dinangaria. ¹⁸ Kodeka luma-di dirorokakini be bokai dirarai, “Aram atabala-tina ngaeno, Iuda anuatanepoa nedi!” ¹⁹ Be kai oti pangana-nao diuniuni. Kodeka dimoangori be aro tukudi-o dirokazokuria be diboadukuni. ²⁰ Ono dimanai-doi kodeka kusi-sili daradara dipasikani be nena-tina disiliakani. Kodeka dibagai be dieluaki be kai kapalapala uauau-o darokatagaki kana.

Iesus Kai Kapalapala Uauau-o Diroktagaki
(*Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Zon 19:17-27*)

²¹ Zala-lo nge Sairini tamoata teke Aleksanda be Rupus tama-diaru ara Saimon dite be diakangaoui be Iesus kai kapalapala uauau ne ibazi. Saimon nge anua sisiki-lo ka Ierusalem ilakolako. ²² Makara be Iesus dilakuaki kaba tekedi aradi Golgota-lo. Ara ngae labu bokai, “Tamoata pangana paki kaba ne.” ²³ Makara be ‘uain’ ngesi

ara ‘mir’ zaiza dibairi nge diani be ngasing kana, ata isege. ²⁴ Kodeka kai kapalapala uauau-o dirokatagaki, be kusi ne dinege be nedidoki. Kusi ne dadoki kana nge guzui teke diemaki be ono dikaua kusi nangata masa naita ngauasai be ngadoki.

²⁵ Amari isi malala zage atata ieno, kaleti dipile ‘9 kiloki’ be Iesus kai kapalapala uauau-o dirokatagaki. ²⁶ Pile Iesus ono dinangalako be ono diumoatei nge bokainatuka digere, “Iuda Anuatanepoa Kandi.” ²⁷ Tamoata anakonako rua nge Iesus zaiza dirokatagakidi. Takaia oanana-o be takaia ngasina-o. ²⁸ Bokai be pile tekedi Nanaranga ‘Buku’ nena-lo nge dikalingo, “Masa anakonako zaiza uarea ngapura.” *

²⁹ Tamoata be aine bokai dilakolako be dimulemule nge panganadi ditatatai be Iesus dingengengeri be bokai dipilepile, “Ni! Nge kaiko ka Nanaranga pera ne gogamani be amaridi toli ilodia-lo be kaba gokeli kana! ³⁰ Ak, nem-la gouketiko be kai ngaranao be maka gobala!”

³¹ Be tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamua be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki nge bokaina-doi Iesus ono dimanai be nedia-la bokai dipile, “Tamoata takadi nge iuketidi, ata tago iboadu nena-la ngauketi! ³² Nge ka Kristus-re! Be ngai ka Iuda anuatanepoa kandi! Kai ngaranao be makare gobala masa gateko be lama gauni!” Tamoata rua Iesus zaiza dirokatagakidi nge bokaina-doi takadi bokana dingengengeri-ru.

* **15:28:** Ais 53:12

*Jesus Imate**(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Zon 19:28-30)*

³³ Amari malala-tina ieno nge kateka oabubu isukumi. Oabubu ieno-la nibe amari aoa-lo ibala.

³⁴ Ambe amari malala zage-aoa * nge Jesus ipi-tina be ikilau be bokai ipile, “Eloi, Eloi, lema sabaktani?” Nge bokainatuka ka ipile, “Nanaranga negu! Nanaranga negu! Bakara ka kupereka?”

³⁵ Tamoata alu saringa dituitui be dilongori nge bokai dipile, “Kamalongo! Ilaiza ikilakilai.”

³⁶ Kodeka tamoata teke kusi mapala matoli idoki be ipananalako be ‘uain’ kapisana-lo ibizari be kai teke buruna-o inangai be idokiteteki be Jesus ngani be ngasing kana, ata bokai ipile, “Iei, abo noko! Tarapu be kaba taita noko! Baraoa Ilaiza ngapura be ngaori!”

³⁷ Kodeka Jesus ipi-tina be inaboaki be imate.

³⁸ Jesus imate nge kusi biabia Nanaranga pera nena-lo itobitobi nge imasare atabala be ibala be ilako ege rua ipura. ³⁹ Koai-bagi pangana nedi makara Jesus kai ne aro ituitui be merenga ilongo be baituka be imate ita nge bokai ipile, “Moimoina-tina tamoata ngae Nanaranga Natu.”

⁴⁰ Aine alu nge muku kasauba ditui be kaba ditaita. Aine ngaedi teke nge Magdala aine ara Maria. Takaia nge Maria, Zems sikisiki be Iosep tina-diaru. Be teke nge Salome. ⁴¹ Bong Jesus Galili-lo isoaki nge aine ngaedi ka ditagatagai be didumadumai. Be aine takadi Jesus zaiza be Ierusalem dilako-budu nge kokoko makara disoaki be.

* **15:34:** Kaleti dipile ‘3 kiloki.’

Jesus Kumraka Ipura

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-55; Zon 19:38-42)

⁴² Amari ono Iesus imate nge Iuda bong nedi ono 'Pasoba' Moanako dimoatautaungaki. Ngazama nge bong ono manauanga 'Sabat' kana. Ambe rairai-tuka nge ⁴³ Arimatea tamoata ara Iosep ipura. Iuda tamoata nedi bibia maradi nge ngai ara otioti. Ngai tamoata iauia be bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge irapurapungi. Bokaibe nena-la ikaingaki be ilako Pailot aro itui be Iesus mate ikeliaki. ⁴⁴ Pailot ilongo Iesus ambe imate nge ipitilaki-tina. Kodeka koai-bagi pangana nedi ikilai be itegi Iesus ambe moimoi be enumua be imate ki? ⁴⁵ Pailot koai-bagi pangana nedi ngae pilenga ilongo Iesus ambe imate nge isumoala be Iosep itaguraki be Iesus mate nge ibagai. ⁴⁶ Kodeka Iosep kusi oaoaoa teke ibagai be Iesus ioraria be kusi ngae oti ikingsukumi be gimoa teke ilona-lo inangalako. Gimoa ngae nge patu kanabiabia teke ilona-lo ka emaka ipura. Kodeka Iosep patu kanabiabia teke igegeakalako be Iesus poda aoa ono ionoti. ⁴⁷ Magdala aine ara Maria be Maria, Iosep tina nge makara disoakiru be kaba ono Iesus dinangai nge ditaru.

16

Jesus Mate-lo Be Imarang

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Zon 20:1-10)

¹ Bong ono manauanga 'Sabat' imanubu nge Magdala aine ara Maria, Salome be Maria-la taka Zems tina nge bureng be kana takadi boaudi

uarikadi * dizazato be dalaletu be ono Iesus mate daburengiato kana. ² Bokai be izama ‘Sabat’ muri nge oabuna-tina amari ambe irakerake be Iesus poda-nalo dilakoto. ³ Zala-lo dialalaleto nge nedialanato bokai diepilei-to, “Masa naita patu biabia poda aoa ono onota ipura ngeageaki?”

⁴ Ata bong dilakopurato nge patu biabia poda aoa ono onota ipura nge ambe gegeaka ipura. ⁵ Be poda kaka ieno be diteato bokana disilito. Disilito nge tamoata amuna teke kusi-sili salagakoe oaoaoa isilisili nge bokai poda ege oana-nao isoaki be diteato. Diteato nge dipitilaki-tinato.

⁶ Makara nge tamoata ngae bokai ira-diato, “Taburi-mingto moaki dira! Ngau ukaua kamto Nasaret tamoata Iesus, kai kapalapala uauauo rokatagaka ipura ka kaleleleato. Tago ambe maka ieno. Ambe imarang. Kaba ono dinangai maka kamaitato. ⁷ Kamalaleto be tagataga ne be Pita bokai kamaradi, ‘Aro-ming ngamua be Galili ngalako kana. Masa makara kamate, ne irakaming bokana.’ ”

⁸ Aine ngaediato nge pitilaki tagona-tina diuiato. Bokai be taburi-diato nge dira-tina be reresabu zaiza be dipusikato be diratuto. Be kana ditato nge tago teke dirangakini. Taburidiamato dira-tina!

*Iesus Magdala Aine Maria Ipurakani
(Mat 28:9-10; Zon 20:11-18)*

* **16:1:** Kana bokainaina nge ono tamoata matedi diburengendi be tago oaikiki-la dimoapurupuru.

[⁹ Iesus nge amari muamuatuka-lo be † oabunatina be mate-lo be imarang. Mate-lo be imarang nge Magdala aine ara Maria ipurakani. Aine ngae ka toira Iesus mariaba goalakadi lima-rua ilona-lo itaodi. ¹⁰ Be nge Maria ngae ka ilako be Iesus sukoaki-budu ruanga iradi. Di nge ilodi dibuku be ditangtang be disoaki. ¹¹ Ata bong bokai dilongo Iesus ambe moauriuri isoaki be Maria ite nge lama tago diuni.

¹² Alauri nge Iesus itabuli be takaiana-ba ipura be tagataga ne rua ipuraka-diaru. Tagataga ne rua nge anua diperekiaru be masauaba-lo dialalaleru be ipuraka-diaru. ¹³ Be tagataga rua ngae-diaru nge dilakoru be tagataga ne takadi diradi. Ata di tagataga ngae-diaru pilengadi tago lama diungdi.

*Iesus Tagataga Ne Kulemoa-be-teke Ipurakadi
(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Zon 20:19-23)*

¹⁴ Alauri nge tagataga ne kulemoa-be-teke disoaki be dimoanakonako be ipurakadi. Makara nge itaguraki be iebulodi, bakara, ilodi nge dikaingaki be lama tago diuni. Labu takaia ono tagataga ne iebulodi nge tamoata be aine takadi Iesus dite ambe mate-lo be imarang be diradi, ata di lama tago diuni. ¹⁵ Kodeka bokai iradi, “Kamalale be ege-ege kateka-o Pile Uia ngae tamoata be aine moarunga mangata kamarangakadi. ¹⁶ Tamoata naita lama iuni be araguo be rukuia ipura masa Nanaranga ngauketi be ngamuleaki. Ata tamoata naita lama tago iuni

† **16:9:** Kaleti pile-lo nge ‘de’ muamuatuka ‘uiki’ ilona-lo. Kaituka ‘Sande’ kana tapile.

masa alauri sururu bibia-tina dadoki. ¹⁷ Tamoata lama iuni masa kaiboang ania ngapura be kilala kaiboangdi ngaememaki. Aragu-o be masa mari-aba goalakadi ngataotaodi be iboadu pile takadia-lo ngapilepile. ¹⁸ Be moata goalakadi idoki ki zere goalakadi ising masa tago ngamate. Be luma masa moremore odio ngananga-nangaria be dauiauia.”

Jesus Lang-lo Irake

(Luk 24:50-53; Apo 1:9-11)

¹⁹ Tanepoa Iesus tagataga ne iradia-doi, kodeka Nanaranga idoki be lang anua-lo ikautakingaki be kaba aradi bibiatuka oana-nao isoaki. ²⁰ Kodeka makara be tagataga ne dialale be ege-ege Pile Uia mangata dirangaki. Be Tanepoa nge ne zaiza be dimalipilipi-budu. Be pile ne ono iemaki be dikalingo nge kilala ne kaiboangdi iememaki.]

Testamen Oauoau
The New Testament in the Manam Language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Manam long Niugini

copyright © 1996 Papua New Guinea Bible Translation Association

Language: Manam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

3f31539d-0155-5160-a99e-2a9707974158